

Käyttäytyään somessa!

Opas yläkouluikäisille ja huoltajille

Mika Jaakkola & Anne Keränen

11/2021

TIIVISTELMÄ

Tekijät: Mika Jaakkola & Anne Keränen

Julkaisun nimi: Käyttäytyään somessa! Opas yläkouluikäisille ja huoltajille

Opinnäytetyön muoto: Toiminnallinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Jari Ylinen & Julie Silk

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Sosiaalisella medialla on suuri rooli nykyajan ihmisten elämässä, oli kyse sitten nuoresta tai aikuisesta. Aikuiset ovat opetelleet ottamaan sosiaalisen median osaksi elämäänsä, mutta yhä useammat lapset oppivat jo varhain älylaitteiden käytön ja niiden mukanaan tuomat sovellukset tulevat heille tutuksi varttumisen mukana. Niinpä tämän päivän murrosikäiset ovat jo tottuneita sosiaalisen median käyttäjiä ja suuri osa kavereiden kanssa kommunikoinnista ja muusta yhteydenpidosta tapahtuu sosiaalisen median eri alustojen kautta.

Valitettavasti sosiaalinen media on tuonut mukanaan myös ongelmia ja erityisen vahingoittuvassa roolissa ovat juuri lapset ja nuoret. Nuoret saattavat myös itse tehdä sosiaalisessa mediassa sellaisia tekoja, jotka eivät kuulu hyviin tapoihin ja ovat jopa rikoksia. Samaan aikaan lasten huoltajilla saattaa olla vaikeuksia pysyä mukana alati kehittyvässä sosiaalisen median maailmassa ja lastensa puuhista siellä.

Tämä toiminnallinen opinnäytetyömme sisältää katsauksen sosiaalisen median rikosnimikkeisiin, nuoren kehitykseen ja nuorten tapaan olla sosiaalisessa mediassa. Opinnäytetyömme produktina tuotamme selkeän kaksiosaisen oppaan, joka sisältää nuorille suunnattua käyttäytymiseen liittyvää, lakiin perustuvaa tietoa rikosvastuusta ja sosiaalisessa mediassa ilmenevistä rikosnimikkeistä. Opas sisältää myös nuorten huoltajille suunnatun tietopaketin sosiaalisen median alustaoista ja pienen sanakirjan nuorten käyttämiin sosiaalisen median termeihin. Opas on mahdollista tarjota yläkouluikäisille ja heidän huoltajilleen sähköisessä muodossa tai paperisena tuotteena. Oppaasta on hyötyä myös muille, jotka ovat kiinnostuneita aiheesta.

Sivumäärä: 34+14

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 11/2021

Avainsanat: Nuoret, huoltajat, sosiaalinen media, opas

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KÄSITTEET	2
2.1 Sosiaalinen media ja some	2
2.2 Nuori.....	2
2.3 Huoltaja	2
3 SOSIALINEN MEDIA JA RIKOLLISUUS.....	3
3.1 Sosiaalisen median alustat	4
3.2 Nuorten suosimat somealustat	4
4 PRODUKTI	7
4.1 Kohderyhmä	7
4.2 Oppaan rakenne.....	8
4.3 Oppaan tarpeellisuus.....	8
5 OPINNÄYTETYÖPROSESSI JA TUTKIMUSMENETELMÄ.....	9
5.1 Opinnäytetyö	9
5.2 Tutkimusmenetelmä	9
6 NUOREN PSYKOLOGINEN KEHITTYMINEN.....	11
6.1 Aivojen kehittyminen.....	11
6.2 Vielä kypsymätön nuori	11
6.3 Minäkuva.....	12
6.4 Toisten antamat signaalit.....	12
7 NUORET SOSIAALISESSA MEDIASSA	14
7.1 Nuorten somen käyttö	14
7.2 Nuoren nettiminä	14
7.3 Mikä voi mennä pieleen?	15
8 AIHEEN LAINSÄÄDÄNTÖÄ.....	17
8.1 Lapsen yksityisviestien lukeminen	17
8.2 Rikosoikeudellinen vastuu	18
8.3 15–20-vuotias esitutkinnassa	18
8.4 Sosiaalisen median rikosnimikkeet	19

9 LOPPURAPORTTI JA POHDINTA	29
9.1 Haasteet ja hyödyt.....	30
9.2 Itsearviointi	30
LÄHTEET	32
LIITTEET	35

1 JOHDANTO

Tämän päivän nuoret viettävät sosiaalisessa mediassa paljon aikaa, viestittelevät, jakavat tekstiä ja kuvia toisilleen. Sosiaalisen median palveluista on valtavasti hyötyä ihan tavallisen arjen toimintoihin. Lähes puolet suomalaisista käyttää jotain sosiaalisen median palvelua (DigiTimantti). Sosiaalisessa mediassa käyttäytymiseen ei ole olemassa omaa lainsäädäntöä. Sen sijaan internetistä on helposti löydettävissä useista eri lähteistä erilaisia listoja ja tekstejä, minkälaiset ovat hyvät sosiaalisen median käyttäytymistavat. Tällaisia listauksia on tehnyt esimerkiksi DigiTimantti: "Miten Some:ssa sitten olisi viisasta käyttäytyä?", Kiipulan ammattiopisto: Meidän somesäännöt, ja Kuokalan yhtenäiskoulu: Some-etiketti.

Nuorten viettäessä aikaa sosiaalisessa mediassa heille tulee väistämättä vastaan kirjoituksia, kuvia tai videoita, mitkä eivät sinne kuuluisi ja materiaalin laittaja on voinut syyllistyä jo omalla toiminnallaan rikokseen. Nuorella voi olla joskus haasteita erottaa laillinen laittomasta sisällöstä. Jakamalla tai tykkäämällä rikollisesta materiaalista nuori syyllistyy samalla itsekin rikokseen.

Näistä syistä teemme toiminnallisena opinnäytetyönä tiiviin, rikoslain tiettyihin pykäliin nojaavan oppaan, joka on suunnattu yläkouluikäisille. Tavoitteenamme on saattaa nuorille ohjeistusta siitä, kuinka käyttäytyä sosiaalisessa mediassa, ymmärtää rikosvastuu ja antaa tietoa myös heidän huoltajilleen. Käymme läpi yleisimmät rikokset joihin somessa voi syyllistyä. Oppaassa selitetään myös 15 vuoden rikosoikeudellisen vastuun ikäraja, jonka vuoksi rajaamme kohderyhmän iäksi 14–16 vuotta. Nuorten on hyvä ymmärtää vastuunsa käyttäytymisestään ja tulla tietoiseksi siitä, että 15 vuotta täytettyään he ovat myös rikosoikeudellisessa vastuussa omasta toiminnastaan.

Nuorten huoltajilla olisi hyvä olla käsitys, mitä sosiaalisen median alustoja on olemassa ja pysyä edes jollakin tasolla tässä kehityksessä mukana, vaikka ei itse sosiaalista mediaa yhtä suurella mittakaavalla käyttäisikään. Huoltajien olisi tärkeä keskustella nuoren kanssa sosiaalisesta mediasta ja sen pelisäännöistä. Siinä vaiheessa, kun nuori astuu sosiaalisen median maailmaan, olisi huoltajan tärkeä olla mukana opastamassa ja kertomassa sen mahdollisuuksista, mutta myös vaaroista.

Nuorille suunnatun oppaan yhteyteen teemme myös osion nuorten huoltajille, jossa esittelemme yleisimmät sosiaalisen median alustat, joita nuoret käyttävät sekä lisäämme mukaan somesanastoa, joka auttaa ymmärtämään nuorten käyttämiä termejä ja lyhenteitä niin sosiaalisessa mediassa kuin puheessakin.

2 KÄSITTEET

Käytämme opinnäytetyössämme muutamia käsitteitä toistuvasti. Tässä kappaleessa avaamme käsitteiden tarkoitusta siitä näkökulmasta, miten käytämme niitä tässä opinnäytetyössä. Tällä pyrimme välttämään epäselvyyksiä ja selvennämme käsitteiden tarkoitusta.

2.1 Sosiaalinen media ja some

Tässä opinnäytetyössä käsittelemme aihetta sosiaalinen media. Käsitteellä sosiaalinen media tarkoitamme tässä työssä lähinnä sosiaalisen median alustoja ja niissä tapahtuvaa yksityishenkilöiden välistä vuorovaikutusta. Käytämme sosiaalisesta mediasta myös termiä some, koska se on jo vakiintunut termi sosiaaliselle medialle sekä mielestämme käyttökelpoinen nimitys lyhyiden ansiosta.

2.2 Nuori

Opinnäytetyössämme mainitaan termi nuori tai nuoret useassa yhteydessä, koska opinnäytetyö käsittelee nuorten toimintaa ja itse produkti on suunnattu ensisijaisesti nuorille. Tässä työssä nuorilla tarkoitamme yläkouluikäisiä, noin 14–16-vuotiaita nuoria.

2.3 Huoltaja

Käytämme tässä opinnäytetyössä termiä huoltaja, jolla tarkoitamme nuorten vanhempia/vanhempaa tai huoltajia/huoltajaa. Koska opinnäytetyö käsittelee alaikäisiä nuoria, jotka ovat vielä holhouksen alaisia, termi huoltaja tulee esille useassa yhteydessä. Myös opinnäytetyön produkti on osittain suunnattu yläkouluikäisten huoltajille.

3 SOSIALINEN MEDIA JA RIKOLLISUUS

Sosiaaliseen mediaan liittyvä rikollisuuden määrä on lisääntynyt. Esimerkiksi Facebook mainitaan poliisin rikosilmoitusjärjestelmä Patjan rikos- tai sekalaisilmoituksissa 2000 kertaa vuonna 2010, 3000 kertaa vuonna 2011, yli 4000 kertaa vuonna 2012 ja yli 5700 kertaa vuonna 2013. Muiden palveluiden kuten muun muassa Instagram, Whatsapp osalta on havaittavissa nousua käyttäjämäärien nousun myötä. (Forss 2014, 13).

Sosiaalisen median alustoista mitään ei voi yleistää muita haitallisemmaksi tai vaarallisemmaksi (Forss, 2014, 13). Anonyymin viestinnän mahdollisuus lisää riskiä lasten ja nuorten väliseen kiusaamiseen. Lisäksi se, että lasten ja nuorten käyttämä palvelu ei ole aikuisten suosiossa, nostaa kiusaamisen riskiä. (Forss 2014, 14).

Häirintä, joka tapahtuu sosiaalisessa mediassa, on suhteellisen yleinen ilmiö. Häirintä voi olla esimerkiksi ahdistelua tai kiusaamista. Tapauksia tutkitaan yleensä kunnianloukkauksina, laittomina uhkauksina tai yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisenä. Pidempään jatkunut häirintä voi täyttää myös vainoamisen tunnusmerkistön. (Kaleva 2020).

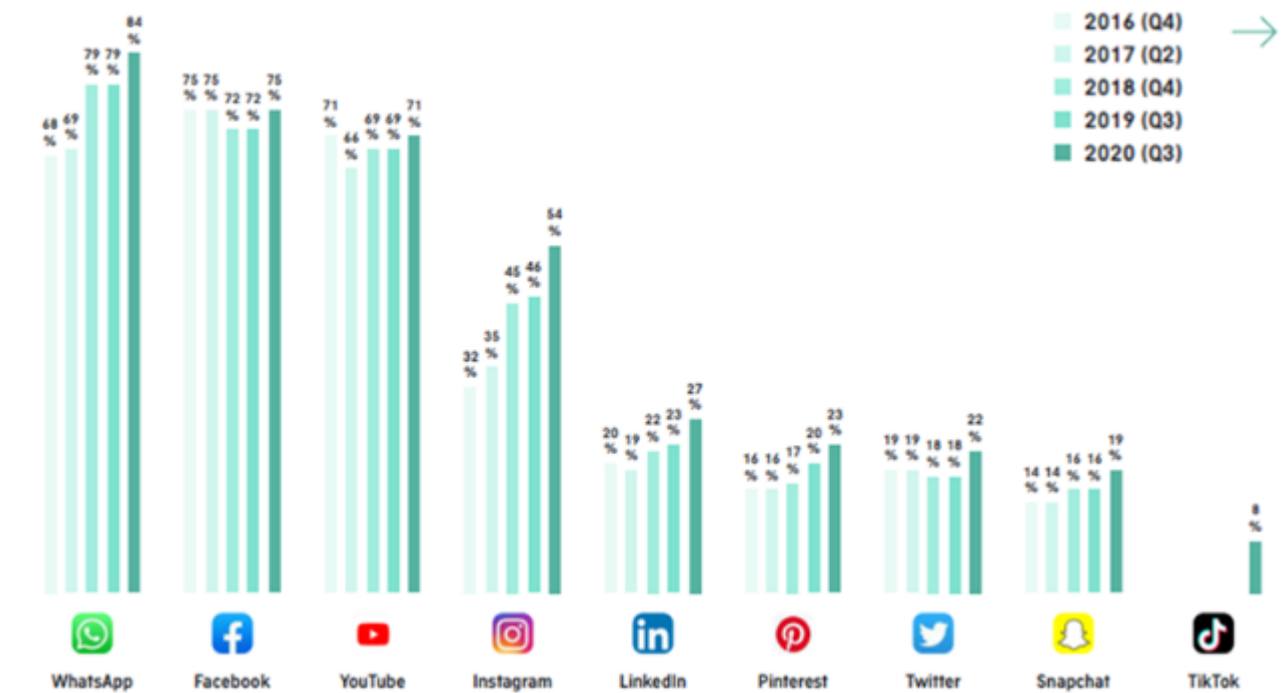
Myös omalla toiminnallaan voi syyllistyä rikokseen. Vaikka lähtökohtaisesti ihminen saa kertoa omista kokemuksistaan, täytyy väitteille pystyä esittämään perusteita. Sosiaalisessa mediassa yhdellä klikkauksella voi levittää perätöntä tietoa. Kannattaa miettiä tarkkaan mitä on jakamassa, jos kuvasta on tunnistettavissa ihminen tai henkilötietoja. On mahdollista, että kuvan ottanut henkilö on erehtynyt henkilöstä tai rikosta ei ole edes tapahtunut. (Yle 2015). Viime aikoina on yleistynyt tapaukset, joissa ihmiset jakavat tietoja rikoksesta epäilyistä. Tällä tavoin toimimalla jakajat syyllistyvät usein rikokseen. Vaikka tapahtuma olisi todellisuudessa tapahtunutkin, sen eteenpäin jakaminen saattaa olla yksityiselämää loukkaavaa. (Yle 2014).

Marko Forss kertoo kirjassaan tapauksesta, missä bussiyhtiön bussin ikkunaan ja penkkiin oli töherretty. Yhtiö jakoi tekijöistä kuvan sosiaalisessa mediassa ja sai sen avulla tekijät tunnistettua. Yhtiö kuitenkin merkkasi toisen tekijän Facebook-tilin julkaisun yhteyteen ja näin tekijän henkilöllisyys selvisi kaikille yhtiön julkaisua seuraaville. Tässä tapauksessa kyseeseen voisi tulla kunnianloukkaus, mutta tämä tapaus jäi ilman ratkaisua, koska asianomistajan olisi pitänyt tehdä asiasta rikosilmoitus, missä poliisi olisi selvittänyt asian. (Forss 2014, 29).

Nykyisin ihmiset jakavat ja levittävät internetissä rikoksesta epäiltyjen tietoja. Henkilöt, jotka näin tekevät eivät välttämättä ymmärrä syyllistyvänsä rikokseen toiminnallaan. Jokainen jako sosiaalisessa mediassa on periaatteessa oma rikos. (Yle 2014).

3.1 Sosiaalisen median alustat

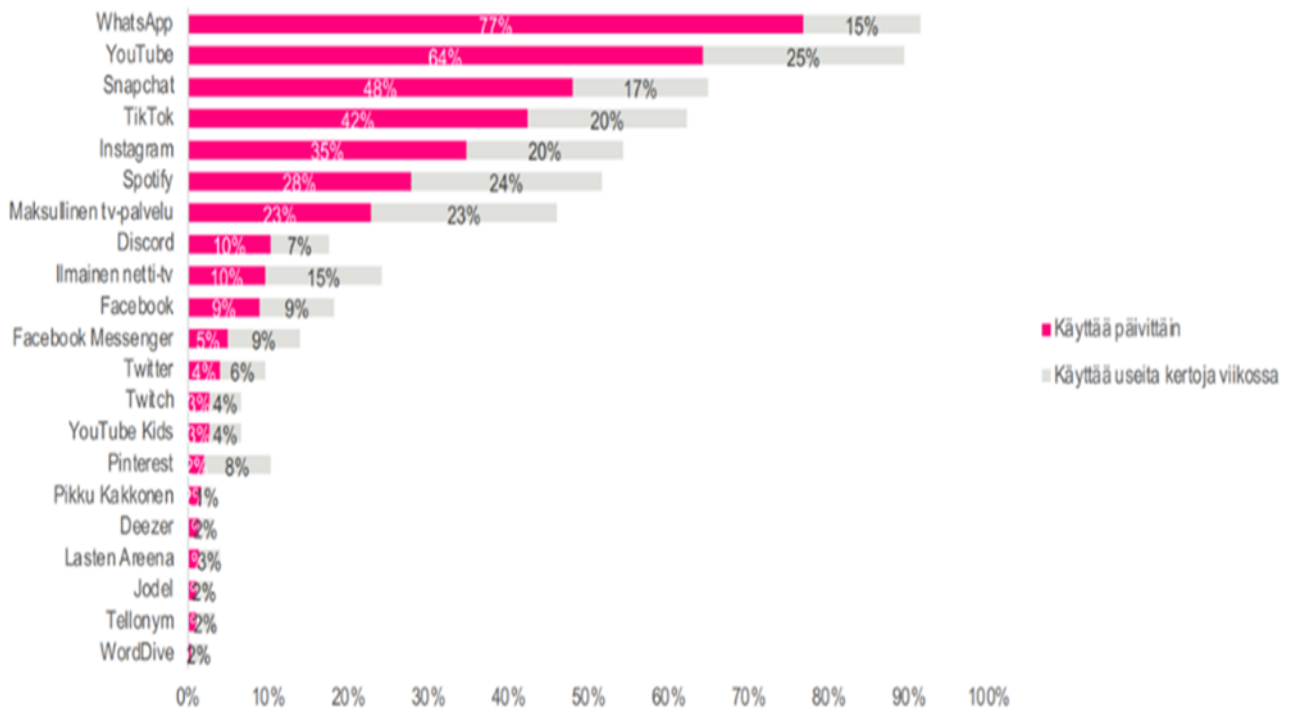
Sosiaalinen media ei ole suosittua ainoastaan nuorten keskuudessa, vaan myös aikuisväestö käyttää sosiaalista mediaa ja on sen kautta yhteydessä eri yhteisöjen jäsenten kanssa. Osa aikuisista sen sijaan ei ole kiinnostunut sosiaalisesta mediasta. Sen vuoksi etenkin lasten huoltajien on tärkeää saada tietoa eri sosiaalisen median alustojen toimintaperiaatteista.

Kuva 1: Taulukko kertoo suosituimmat somepalvelut Suomessa syksyllä 2020. Otanta kuvaa 16–75-vuotiaiden eniten käyttämiä somealustoja. (Innowise 2021)

3.2 Nuorten suosimat somealustat

Nuorten suosimat sosiaalisen median alustat poikkeavat hieman aikuisväestön suosimista alustoista. Esimerkiksi Facebookin suosio on laskenut viime vuosina ja uudempien alustojen, kuten Snapchatin ja TikTokin käyttö on noussut nuorten keskuudessa suosituimmaksi. Tästä voimme päätellä, että nuoret ovat enemmän ajan hermolla sosiaalisen median suhteen ja esimerkiksi Facebookin käyttö on jäänyt enemmän aikuisväestön suosioon.

Kuva 2: Taulukko kuvaa 13–16-vuotiaiden nuorten somealustojen käyttöä. (Innowise 2021)

WhatsApp on jo melko tunnettu sovellus. Se on pikaviestipalvelu älypuhelimille. Sen kautta voi lähettää ilmaisia viestejä oman puhelinnumeron kautta toisille sovelluksen käyttäjille tavallisten tekstiviestin tavoin. Sovellus kuitenkin eroaa tavallisista tekstiviesteistä sillä, että sillä voi tehdä myös ryhmäkeskusteluita. WhatsAppilla voi jakaa helposti kuvia, videoita ja ääniviestejä. Myös soittaminen on mahdollista WhatsAppin kautta. Sovelluksessa voi nähdä onko henkilö paikalla tai milloin ollut viimeksi paikalla. Sovellus on ilmainen ja käyttäjäikäraja on 16 vuotta. (Laurea-ammattikorkeakoulu 2015)

YouTube on online-videopalvelu, joka on saavuttanut maailmanlaajuisen suosion. YouTubeen käyttäjät lisäävät halutessaan omia videoita ja voivat katsoa muiden käyttäjien lisäämiä videoita. YouTubeen videot toimivat lähinnä viihdykkeenä, mutta siellä on paljon myös opetusvälineenä käytettäviä videoita eri aiheista. (Laurea-ammattikorkeakoulu 2015) YouTubeen ladattujen videoiden alle käyttäjät voivat lisätä kommentteja.

Snapchat on sovellus, jossa lähetetään kuvia ja lyhyitä videoita itse lisätyille henkilöille. Sisältö on katoavaista ja näkyy maksimissaan kymmenen sekunnin ajan painamalla näyttöä. Sovelluksesta löytyy myös niin kutsuttu My Story, johon voi lisätä kuvia 24 tunniksi. Sovelluksessa jaetut kuvat ja videot eivät arkistoidu mihinkään. Snapchat on ilmainen sovellus. Sovelluksen käyttöikäraja on 13 vuotta. (Laurea-ammattikorkeakoulu 2015)

TikTok on sovellus, joka on tarkoitettu käyttäjiensä videoklippien jakamiseen. Käyttäjät voivat julkaista 15 tai 60 sekunnin videoita, joihin voi liittää sovelluksen tarjoamia musiikkikappaleita. Videoihin voi lisätä myös filttareita ja efektejä tai muokata muillakin tavoilla sekä nopeuttaa. Videot voivat sisältää esimerkiksi tanssia, pelejä, musiikkia, erilaisia haasteita, meemejä, piloja ja vaikka söpöjä eläimiä. Erilaiset meemit, tanssikoreografiat ja haasteet leviävät sovelluksessa nopeasti ja voidaan puhua niin sanotuista TikTok-trendeistä. Tiktokin käyttöikäraja on 13 vuotta ja sovellus on ilmainen. (Someturva)

Instagram-sovelluksessa rekisteröityneet käyttäjät voivat jakaa kuvia ja lyhyitä videoita nähtäväksi joko kaikille, tai vain hyväksytyille seuraajille, mikäli käyttäjällä on yksityinen profiili. Jaetuista kuvista voi tykätä ja niitä voi myös kommentoida. Tämän lisäksi toiselle käyttäjälle voi lähettää myös yksityisiä kuvia niin sanotun Instadirectin kautta. Jaettavia kuvia merkitään hashtag -merkeillä, joka auttaa muita käyttäjiä löytämään haluamansa kuvat. Rekisteröimättömät internetin käyttäjät voivat selata Instagram-kuvia Webstagramin kautta, jos he tietävät käyttäjän nimimerkin. Sovelluksen ikäraja on 13 vuotta. (Laurea-ammattikorkeakoulu 2015)

Facebook on maailman suosituin sosiaalisen median sovellus. Siinä luodaan käyttäjäprofiili ja esiinnyttään lähtökohtaisesti omalla nimellä. Palvelussa voi esimerkiksi julkaista tilapäivityksiä, kuvia sekä videoita, pitää yhteyttä ystäviin, ilmoittautua tapahtumiin, liittyä ryhmiin, jakaa linkkejä sekä pelata pelejä. Facebookissa kaveriksi voi pyytää lähes ketä tahansa, mutta toisen osapuolen täytyy aina ensin hyväksyä kaveripyyntö. Facebookin yksityisyysasetuksista voi valita, kuinka paljon itsestään haluaa paljastaa. Useimmiten käyttäjät haluavat, että vain omat kaverit saavat nähdä heidän päivityksiään, mutta profiilista voi tehdä myös täysin julkisen. Tällä hetkellä Facebookin suosio nuorten keskuudessa kuitenkin laskee. Tämä johtuu osittain siitä, että myös suurella osalla huoltajista on oma Facebook-profiili. Sovelluksen käyttöikäraja on 13 vuotta. (Laurea-ammattikorkeakoulu 2015)

Jodel on älypuhelimeen ladattava sovellus ja anonyymi keskustelifoorumi. Palvelu kehitettiin alun perin korkeakouluopiskelijoille Saksassa. Nykyisin käyttäjäkunta on korkeakouluopiskelijoita laajempi ja sovellus on erityisesti nuorten suosiossa. Sovelluksen käyttäjät näkevät julkaisuja 10 kilometrin säteellä omasta sijainnistaan. Käyttäjät voivat myös laittaa yhdeksi kaupungin kotipaikkakunnaksi, jolloin he näkevät sen alueen julkaisut sijainnistaan riippumatta. Sovelluksessa kuka tahansa voi keskustella kenen tahansa kanssa. Sovellus ei vaadi käyttäjältä minkäänlaista rekisteröitymistä tai tietoja, ei edes nimimerkkiä. Sovelluksessa voi julkaista lyhyitä tekstipätkiä ja kuvia, joita muut käyttäjät voivat kommentoida ja äänestää. Sovelluksen käyttöikäraja on 16-vuotta. (MTV-uutiset)

4 PRODUKTI

Toiminnallisen opinnäytetyömme tuotteena toteutamme viidentoista vuoden kynnyksellä oleville yläkouluikäisille suunnatun oppaan, joka käsittelee rikosvastuukäytäntää, sekä yleisimpiä rikosnimikkeitä, joihin saattaa syyllistyä asiattomalla toiminnalla sosiaalisessa mediassa. Opas sisältää myös osion nuorten huoltajille, jossa esitellään pintapuolisesti yleisimpiä nuorten käyttämiä somealustoja ja listataan nuorten usein käyttämiä sometermejä.

Opas kootaan Word-pohjalle tuttuuden ja päivitettävyyden vuoksi ja tallennetaan PDF-muodossa. Opas pyrkii olemaan selkeä ja yksinkertainen, jonka jakaminen ei tuota suuria kustannuksia. Opas on mahdollista jakaa esimerkiksi koulupoliisin välityksellä, tai antaa jaettavaksi esimerkiksi kouluille. Opasta voi käyttää ja jakaa joko sähköisessä muodossa tai tulostettuna.

Oppaan ei ole tarkoitus olla liian hyökkäävä tai syyttävä. Päädyimme käyttämään oppaassa aktiivista sinä-muotoa passiivin sijasta. Tällä muotoilulla opas puhuttelee suoraan lukijaa, toisin kuin passiivi.

4.1 Kohderyhmä

Kohderyhmänä ovat noin 14–16-vuotiaat nuoret, jotka ovat yläkouluikäisiä. Kohderyhmäksi valikoitui noin 15-vuotiaat, koska he ovat rikosvastuun kynnyksellä, tai juuri ylittäneet kyseisen kynnyksen. Koska 15-vuotias on rikosoikeudellisessa vastuussa teoistaan, hänen on erityisen tärkeää tietää mitä se käytännössä tarkoittaa ja millaisten tekojen seurauksena saattaa tulla ongelmia.

Kyseinen ikäryhmä käyttää runsaasti sosiaalisen median palveluita ja toimii niissä enimmäkseen keskenään ilman aikuisen valvontaa. Ikäryhmä on tärkeässä kehitysvaiheessa mm. minäkuvan kehittymisen suhteen ja oppaan on tarkoitus herättää ajattelemaan omaa toimintaa ja tulla tietoiseksi rikosvastuusta ja rikollisuuteen viittaavista toimintatavoista. Oppaasta nuori voi myös tunnistaa, mikäli on itse joutunut asiattoman toiminnan kohteeksi. Tällä tavoin opas tukee myös sellaisia nuoria, jotka käyttäytyvät sosiaalisessa mediassa vastuullisesti ja asiallisesti. Oppaan on siis tarkoitus jakaa tietoa kaikille nuorille.

Produkti on suunnattu myös 14–16-vuotiaiden huoltajille, joita on tarkoitus valistaa samoista asioista kuin heidän lapsiaan sekä eri sosiaalisen median alustoista. Kaikki huoltajat eivät itse ole aktiivisia sosiaalisen median käyttäjiä, minkä vuoksi helposti saatavilla oleva tietopaketti voi olla hyödyllinen.

4.2 Oppaan rakenne

Oppaassa on kaksi osaa. Ensimmäinen osa on suunnattu pääasiassa nuorille, ja käsittelee viidentoistavuoden rikosvastuukäytäntöä ja esimerkkien kautta esiteltyjä rikosnimikkeitä, joihin on mahdollista syyllistyä. Tästä on tarkoitus tehdä ikäryhmälle soveltuva ja selkeästi ymmärrettävä. Opas on helpolukuinen, koska on tärkeää, etteivät osiot sisällä pitkiä tekstejä, jotta lukumotivaatio ei kärsi.

Toinen osa on jatkumoa nuorten osasta, mutta käsittelee huoltajille suunnattua tietoa. Siinä esitellään pääpiirteittäin suosituimmat sosiaalisen median alustat ja niiden logot ovat myös näkyvillä. Tämä auttaa tunnistamaan sovelluksen. Listasimme huoltajien osaan myös nuorten käyttämiä so-
metermejä, jotta huoltajakin voi ymmärtää termien tarkoituksen.

4.3 Oppaan tarpeellisuus

Oppaan tarkoitus on olla ennalta estää rikollisuutta ja valistaa nuoria toimiaan sosiaalisessa mediassa oikein. Tutustumalla oppaaseen nuori saa tietoa, jonka avulla hän voi välttää syyllistymisen rikoksiin. Internetistä ja kirjastoista löytyy runsaasti erilaisia oppaita netin käyttöön, sen mahdollisuuksista, sekä riskeistä ja vaaroista. Nämä oppaat ovat löydettävissä joko kirjaston hyllyiltä tai eri nettisivustoilta ja linkkien kautta. Näihin törmätäkseen täytyy kuitenkin tietoisesti hakeutua etsimään opasta ja nähdä myös jonkin verran vaivaa päästäkseen niihin käsiksi. Monet eivät välttämättä ole tarpeeksi kiinnostuneista aiheista ennen kuin jotain pahaa internettiin liittyen on jo sattunut, eli tieto ei välttämättä saavuta heitä tarpeeksi ajoissa. Oppaamme on mahdollista jakaa kohde-ryhmälle esimerkiksi erilaisissa yleisötilaisuuksissa poliisin pisteellä, tai koulupoliisin välityksellä kouluille. Suomessa koulut jakavat oppilailleen ja heidän huoltajilleen runsaasti tiedotteita eri aiheista ja sosiaalisen median käytösopas voisi olla yksi niistä. Oppaan on kuitenkin oltava mahdollisimman yksinkertainen ja ytimekäs sekä kustannusystävällinen, jotta se löytää tiensä nuorten kohteihin. Oppaan voi myös kuka tahansa ladata koneelleen Theseuksesta ja tulostaa.

5 OPINNÄYTETYÖPROSESSI JA TUTKIMUSMENETELMÄ

Opinnäytetyö valmistaa opiskelijaa kohtaamaan työelämän haasteet. Opinnäytetyössä opiskelija perehtyy itseään kiinnostavaan aiheeseen ja tekee itsestään asiantuntijan aiheeseen liittyen. Opiskelijan tulee kyetä laatimaan aikataulu, hankkimaan materiaalia, ratkaista ongelmia ja tehdä johtopäätöksiä sekä perustella niitä, hallita suullinen ja kirjallinen ulosanti, olla lähdekriittinen sekä oppia ja kehittää omia työkäytäntöjä (Hakala 2004, 9–10). Hakala toteaa kirjassaan, että mikäli opinnäytetyön tekemiseen keskittyy huolellisesti, se tulee antamaan monin kerroin enemmän kuin ottaa (Hakala 2004, 12).

5.1 Opinnäytetyö

Opinnäytetyö on varsin iso projekti, ei mikään tentin kaltainen kertasuoritus (Hakala 2004, 13). Opinnäytetyö pitää pyrkiä näkemään kokonaisuutena, joka valmistuu pala kerrallaan. Hakala toteaa kirjassaan, että syy opiskelijoiden kokemiin opinnäytetyöongelmiin on se, että urakka näyttää epämääräiseltä (Hakala 2004, 12). Hakala antaa kirjassa hyvän suhtautumisvinkin: opinnäytetyöhön voi suhtautua vaikkapa muutaman kymmenen sivun kirjoitustyönä (Hakala 2004, 14).

Opinnäytetyön tekeminen on prosessi, johon kuuluu itse opinnäytetyö sekä produkti. (Hakala 2004, 17). Opinnäytetyö on prosessi, josta ei tiedä, mihin suuntaan se lähtee tekijäänsä viemään. Vaikka aiheen pyrkii rajaamaan ja ajattelee, että opinnäytetyöstä tulee tietynlainen, voi suunnitelma muuttua useaan kertaan prosessin aikana. Hakala kehottaakin opiskelijaa hyödyntämään opinnäytetyön ohjaajaa apuna prosessin suunnittelussa. On tärkeä löytää hyviä lähteitä opinnäytetyötä varten. Hakala toteaa kuitenkin, että ”jokaisella opinnäytteen tekijällä on aina mukanaan päälähde. Se löytyy hänen vasemman korvansa oikealta puolelta”. (Hakala 2004, 18.)

Opinnäytteen aihe olisi hyvä olla ajankohtainen (Hakala 2004, 48). Ajankohtaisuus helpottaa opinnäytteen aiheen valinnassa. Toisaalta Hakala toteaa, että ”opinnäytteen tekijän kannattaa valita aihe, joka ei ole yhteiskunnallisesti tai ammatillisesti ”liian” tärkeä” (Hakala 2004, 50). Tätä hän perustelee sillä, että valitessa ”ei-liian-tärkeän” aiheen, voi tekijä onnistua paljastamaan asiasta pienellä vaivalla jotakin kiinnostavaa ja uutta (Hakala 2004, 50). Sosiaalinen media ja nuoret ovat hyvin ajankohtainen aihe opinnäytetyölle. Nuoret viettävät huomattavan paljon aikaa sosiaalisessa mediassa, jonka myötä oppaalle on tarvetta.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Toiminnallisessa opinnäytetyössä projektin lopputulos voi olla esimerkiksi opas. Toiminnallisen opinnäytetyön toteuttaa opiskelija yksin tai yhdessä toisen opiskelijan kanssa. Salonen esittelee

oppaassaan kaksi eri ideaalimallia, lineaarinen malli ja spiraalimallin. Mallit toimivat opiskelijalle jonkinlaisena mahdollisena opasteena, joka helpottaa opinnäytetyöprosessin toteuttamista.

Lineaarisen mallin mukaan opinnäytetyöprojekti etenee vaihe vaiheelta eteenpäin, ilman isompia muutoksia. Mallin haaste on se, että siinä ei ole otettu huomioon tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa projektin etenemiseen (Salonen 2013, 14). Opinnäytetyöprojekti ei edennyt lineaarisen mallin mukaan, vaan opinnäytetyö kohtasi isoja muutoksia jo alkuvaiheella. Tämän myötä siirryimme käyttämään spiraalimallia, jonka avulla saimme opinnäytetyöprosessin etenemään paremmin.

Spiraalimallissa otetaan huomioon inhimilliset kulttuuriset ja sosiaaliset piirteet (Salonen 2013, 14). Tällä tarkoitetaan sitä, että kun yksi tai useampi henkilö tekee yhdessä projektia, väistämättä tulee tilanteita, missä projektia arvioidaan, pysähdytään miettimään ja mahdollisesti uudelleensuunnataan ja tarkennetaan. Spiraalimallissa huomioidaan ihmisen toiminta ja se, että projekti ei aina etene niin kuin on sen kuvitellut etenevän. Opinnäytetyötä tehtäessä pysähdyimme useamman kerran miettimään työn suuntaviivoja. Opinnäytetyötä tehdessä työ tarkentui ja asettui nykyiseen muotoonsa.

Kvalitatiivinen tutkimuksen tekemiseen ei ole yhtä oikeaa tapaa. Tutkimusmuoto mahdollistaa erilaisuuden ja monentyyppiset ratkaisut (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 1). Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen vapaus voi muodostua myös tutkimuksen haasteeksi, miten ja kuinka paljon aineistoa kerätään, miten tietää, mikä aineistonkeruutapa on oikea ja tapa on oikea, miten aineisto analysoidaan, mitä aineistolle tehdään. Edellä mainittuihin kysymyksiin ei ole olemassa oikeaa vastausta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 1). Opinnäytetyöhön oli saatavilla runsaasti eri lähteitä ja materiaalia. Rajasimme aiheemme tiukasti ja hankimme aineiston kohdennetusti aiheen rajauksen mukaisesti. Tällä tavoin saimme kerättyä riittävän määrän materiaalia työhömmme.

6 NUOREN PSYKOLOGINEN KEHITTYMINEN

Nuoruus on aikaa, jolloin ihmisessä tapahtuu nopeaa kehitystä. Kehitys on laaja-alaista, eli sitä tapahtuu niin fyysisesti kuin henkisesti. (MLL) Sikiöaika, ensimmäiset kaksi elinvuotta, sekä murrosikä ovat ihmisen aivojen kehityksen kannalta keskeisimmät kehitysvaiheet. Niin perintötekijät kuin ympäristötekijätkin määräävät millaisiksi aivot lopulta muodostuvat. Siksi onkin tärkeää, että kehitystä muovaavissa ympäristötekijöissä on enemmän myönteisiä kuin kielteisiä tekijöitä. Myönteiset tekijät suojaavat aivoja kehittymään oikeaan suuntaan, kun kielteiset taas vaarantavat sitä. (MLL 2018) Turvalliset aikuiset ovat tärkeä osa nuoren oikeanlaista kehitystä ja hyvä esimerkki jättää usein pysyviä tapoja, jotka seuraavat nuoren mukana omaan aikuiselämään saakka.

6.1 Aivojen kehittyminen

Aivojen kehityksessä on oma järjestyksensä. Ensin kypsyvät yksinkertaisimmista toiminnoista kuten aistien kautta tulevasta tiedosta vastaavat aivoalueet ja vasta viimeiseksi kypsyvät ne aivojen osat, jotka säätelevät aivotoimintojen hyvää yhteispeliä ja viestintää. Nämä ovat monimutkaisempia aivotoimintoja ja niitä ovat esimerkiksi toiminnan suunnittelu, pitkäjänteinen ja tavoitteellinen toiminnan organisointi, oman toiminnan arviointi ja säätely, vaativat päättelyketjut ja abstrakti ajattelu. (MLL, 2018.)

Aivot ovat ”valmiit” vasta noin 25-vuotiaana, jolloin ne saavuttavat aikuisen rakenteensa ja toimintakykynsä. Kuitenkin myös tämän vaiheen saavuttamisen jälkeen aivoissa tapahtuu muutoksia, mutta ne ovat pienempiä ja hitaampia. (MLL 2018.)

6.2 Vielä kypsymätön nuori

Varhaisnuoren kehitystä ei voi kiirehtiä ja asiaan kuuluu, että hän on kypsymätön, eikä toimi kuten aikuinen. Nuoren toiminta on lyhytjänteistä ja asioissa edetään nopeasti toiseen. Nuori elää siis nykyhetkessä, eikä ajattele yhtä pitkälle eteenpäin kuin aikuinen. Täyttä harkinta- ja riskinarviointikykyä tai syy- ja seuraussuhteiden ymmärrystä ei ole vielä tarpeeksi, vaikka energiaa, uhoa ja voimakkaita tunteita löytyy roppakaupalla. Nuori saa päähänsä ideoita, jotka saattavat aluksi tuntua hyviltä ideoilta, mutta eivät ehkä lopulta sitä olekaan. Nuori toteuttaa ajatuksiaan ennakkoluulottomasti ja näin erehdyksiä sattuu. Varhaisnuoruuteen liittyy monenlaisia riskejä. Nuori saattaa esimerkiksi ajautua vääränlaiseen seuraan ja tehdä sellaisia asioita, joita ei oikeasti haluaisi tehdä. Väärät valinnat kuitenkin opettavat kantapään kautta ja ohjaavat näin oikeaan suuntaan. (MLL 2021.)

Koska nuori ei kykene itse arvioimaan kaikkia käyttäytymisensä ja tekojensa seurauksia, on tärkeää, että nuoren ympärillä olevat aikuiset ovat perillä hänen asioistaan ja ylipäättään kiinnostuneet

niistä. Aikuisten olisi hyvä tietää millaisissa ympyröissä nuori pyörii: kenestä hänen kaveripiirinsä koostuu, millaisten asioiden parissa hän viihtyy ja missä paikoissa hän aikansa viettää. Sosiaalinen media on yksi näistä paikoista.

6.3 Minäkuva

Meillä jokaisella on käsitys itsestämme, jota kutsutaan minäkuvaksi. Minäkuvamme kertoo, millaisena itseämme pidämme ja miten asenoidumme itseämme kohtaan. Ihminen siis muodostaa itsestään käsityksen, millainen hän on taustaltaan, asenteiltaan, ulkonäöltään, arvoiltaan, ominaisuuksiltaan ja tunteiltaan. Minäkuvaan kuuluu myös itsensä arvioiminen esimerkiksi siitä, onko hän tyytyväinen itseensä. (Aho 1996, 9.) Minäkuvaan kuuluu neljä osa-aluetta. Ne ovat suoritusminäkuva, sosiaalinen minäkuva, emotionaalinen minäkuva ja fyysinen ja motorinen minäkuva. Suoritusminäkuvassa ihminen arvioi kykyjään ja suorituksiaan. Sosiaalinen minäkuva koostuu siitä käsityksestä, millainen asema ja rooli hänellä on muiden keskuudessa. Emotionaalisen minäkuvan osa-alue sisältää tunteisiin, luonteeseen ja olemukseen liittyvän käsityksen. Fyysinen ja motorinen minäkuva sisältää käsityksen ulkonäöstä, terveydestä ja motorisista taidoista. (Jaari 2007, 74–75.)

Terve itsetunto kertoo ehjästä minäkuvasta. Kun ihmisen itsetunto on kunnossa, hän kykenee ottamaan vastaan arvostelua ja kritiikkiä itsestään ilman, että loukkaantuu, menettää malttinsa tai ahdistuu siitä. Kun ihminen on saavuttanut pysyvän minäkuvan, määräytyy se sisältäpäin eikä siihen vaikuta hetkellinen, ulkopuolelta tullut kritiikki tai arvostelu. (Keltikangas-Järvinen 2010, 139–140.)

Murrosikä on yksi tärkeä vaihe minäkuvan kehityksessä. Minäkuvan kehittymiseen kuuluu ns. peilisuhde, joka tarkoittaa sitä, että ihminen rakentaa minäkuvaansa muiden sanomisten ja reaktioiden perusteella. Peilisuhde muodostuu ensimmäisenä omiin vanhempiin ja se alkaa rakentua jo puolen vuoden iässä. Kun lapsi alkaa ymmärtää puhetta, vaikuttaa lapsen minäkuvan rakentumiseen se, miten vanhemmat hänestä puhuvat. Peilisuhde vaikuttaa kuitenkin vielä pitkälle varhaisaikuisuuteen ja esimerkiksi murrosikäinen arvioi itseään enemmän muiden reaktioiden kuin omien havaintojensa pohjalta. (Keltikangas-Järvinen 2010, 147–148) Esimerkiksi sosiaalisessa mediassa saatu epäasiallinen ja julmakin kommentointi voi horjuttaa omaa identiteettiään rakentavan nuoren itsetuntoa. Mitä heikompi itsetunto on, sitä huonommin ihminen yleensä kestää kritiikkiä tai pahoja sanoja itsestään.

6.4 Toisten antamat signaalit

Cacciatore, Korteniemi-Poikela ja Huovinen kuvaavat Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa -kirjassaan mielenkiintoisella tavalla lapsen itsetunnosta, jota voinee soveltaa myös murrosikäisen nuoren kohdalla. Ihmisen itsetunto on jatkuvasti muuttuva, joka rakentuu ja murenee aika-ajoin. Itsetunto reagoi esimerkiksi hormoneihin, kehityskriiseihin tai ajankohtaisiin elämäntapatumiin. Lapsi

rakentaa itsetuntoaan toisilta saamiensa signaalien mukaan. Signaalit ovat esimerkiksi kavereiden kommentteja, opettajien mainintoja, harrastusohjaajien sanoja tai sisarusten sutkautuksia. Kaikki nämä muokkaavat lapsen itsetuntoa. Lapsi itse arvioi ja päättää signaalien merkityksen elämässään. Hän muuttaa päätöksensä mukaan omaa toimintaansa tai ulkonäköään signaalien mukaiseksi, mikäli kokee tarpeelliseksi. Tähän arviointiin vaikuttaa myös lapsen oma kyky ymmärtää ja hahmottaa asioita. Koska elämme yhteiskunnassa yhdessä muiden ihmisten kanssa, signaaleja tulee monesta suunnasta jatkuvasti, sekä negatiivisia että positiivisia. Tämän vuoksi on turha pelätä, että huoltajat voisivat ”pilata” lapsen kertomalla tälle kuinka tärkeä ja paras hän on. Kokonaiskuva muodostuu siis kaikkien ympärillä olevien ihmisten antamista signaaleista. (Cacciatore, Korteniemi-Poikela, Huovinen 2007, 40–41)

7 NUORET SOSIAALISESSA MEDIASSA

Sosiaalisen median käytön yleistyttyä erityisesti nuoret käyttävät sosiaalista mediaa runsaasti ollakseen yhteydessä kavereihinsa. Tämä on johtanut siihen, ettei aina tarvitse olla fyysisesti kasvotusten voidakseen jutella toisen kanssa tai muuten jakaa tietoa. Nuorten suosimia sosiaalisen median alustoja ovat esimerkiksi Instagram, Snapchat, Tiktok ja jo vähenevässä määrin Facebook. Aikaisemmin vanhemmat ovat saattaneet luulla, ettei lapsi tapaa kavereitansa, vaan viettää aikaansa yksin, mutta nykyisin ollaan jo tietoisia lasten ja nuorten somen käytöstä ja ymmärretään, että yhteydenpito ja ”kavereiden kanssa oleminen” tapahtuu suurelta osin verkossa. Sosiaalinen media ei kuitenkaan ole pelkästään nuorten paikka, vaan myös aikuiset käyttävät sosiaalisen median alustoja, mutta eivät yhtä suuressa määrin kuin nuoret.

7.1 Nuorten somen käyttö

Puhelin kädessä oleva nuori on yleinen näky melkein missä tahansa. Nuorilla on tapana olla yhteydessä kavereihinsa kuvin ja viestein useissa eri medioissa samanaikaisesti sekä he päivittävät statustaan usein. Eri alustojen käyttö samanaikaisesti on nuorille luontevaa. Nuorten sosiaalisen median käyttö poikkeaa vanhemman sukupolven sosiaalisen median käytöstä pääasiassa sillä, että vanhempi polvi suosii ennemminkin yhden alustan käyttöä kerrallaan. Heille mobiililaitteen rooli kommunikaation välineenä ei ole yhtä luonteva. (Haasio 2016, 30.)

Sosiaalisessa mediassa nuoret kertovat kavereilleen mitä tekevät, missä ovat ja purkavat omia ajatuksiaan asioista. Tällä tavalla nuori rakentaa omaa minäkuvaansa, ja tarvitsee kaveripiirinsä hyväksyntää ja huomiota. Sosiaalinen media on väline, joka mahdollistaa näiden tarpeiden tyydyttämisen. Sosiaalinen media onkin eräällä tavalla korvannut päiväkirjan kirjoittamisen. (Haasio 2016, 31) Mikäli vanhempi rajoittaa tai kieltää lapsensa sosiaalisen median käyttöä mahdollisten vaarojen pelossa, hän karsii samalla pois suuren osan lapsensa sosiaalisista kontakteista. Järkevämpää olisi kasvattaa nuori toimimaan oikein sosiaalisessa mediassa ja olla itsekkin tietoinen sosiaalisen median mahdollisuuksista, uhkista, eduista ja vaaroista. (Haasio 2013, 59.)

7.2 Nuoren nettiminä

Nuorelle rakentuu ns. nettiminä, joka koostuu monista piirteistä. Esimerkiksi sosiaalisessa mediassa esiintyminen tietynlaisella nimimerkillä voi kieliä kuulumisesta tiettyyn ryhmään tai kertoa omasta ajatusmaailmasta. Nuori voi myös luoda itsestään nettiin sellaisen mielikuvan, mikä ei vastaa todellisuutta. Tiettyjä piirteitä halutaan ehkä korostaa esimerkiksi nimimerkillä tai kuvien tietynlaisilla kuvakulmilla, vaikka kuvat muuten olisivatkin tunnistettavia. Nämä asiat voivat liittyä ulkonäköön, käytöksen, piirteisiin tai vaikkapa harrastukseen, jota he arvelevat kaveripiirinsä tai muiden nuorten arvostavan. (Haasio 2013, 60)

Nuorten suosimiin sosiaalisen median palveluihin ladataan myös ns. ”herutuskuvia”. Tätä harrastavat erityisesti murrosikäiset tytöt. Näissä kuvissa poseerataan seksuaalissävyytteisesti ja pyritään tuomaan esiin omaa vartaloa ja seksuaalisuutta. Seksuaaliset paineet, huomion tarve ja muut saman tapaiset syyt ovat usein syynä tällaisten kuvien julkaisemiseen. Huoltajien olisi hyvä olla tietoisia siitä, millaisena heidän nuorensa netissä esiintyy. Tämä voi kuitenkin olla vaikeaa, koska mikäli huoltajat kontrolloivat nuoren netin käyttöä, saattaa nuorella olla käytössään kaksi eri profiilia: toinen huoltajia varten ja toinen kavereiden kanssa kommunikointiin. (Haasio 2013, 60–61)

7.3 Mikä voi mennä pieleen?

Luultavasti yhtä tunnettua kuin internet tai sosiaalisen media, on myös nettikiusaaminen. Sitä tapahtuu niin nuorten, kuin aikuistenkin keskuudessa sosiaalisen median alustoilla. Nettikiusaamisella voi olla pahatkin jäljet jättävä vaikutus kiusattuun. Siksi hyvät käytöstavat eivät saa unohtua internetissäkään, vaikka kommentoinnin vastapuolta ei tapaisi kasvotusten koskaan. Jo käsitteeksi muodostunut netiketti löytyy useissa yhteyksissä internetissä ja se sisältää peruskäyttämisen ohjeet, mitkä asiat internetissä toimiessaan on otettava huomioon. Netissä tapahtuva kommunikointi on yhtä todellista kuin kasvokkainkin tapahtuva, eikä sen vaikutusta sovi vähätellä. Aikuiset kykenevät mitä suuremmalla todennäköisyydellä suhtautumaan internetin välityksellä tapahtuvaan mahdolliseen ikävään kommentointiin eri tavalla kuin kasvava lapsi tai nuori, mutta mahdollisesti jopa rikoksen tunnusmerkistön täyttävää toimintaa ei tarvitse kenenkään sietää.

Koska netissä ja erityisesti somealustoilla keskustellaan, lähetellään kuvia ja kommentoidaan, se on helppo paikka ilmaista asiattomia asioita, joko vahingossa ajattelemattomuuttaan, tai myös tahallisesti. Kiusaavat kommentit saattavat olla kiusaajan mielestä vain pilaa, mutta niiden kohteeksi joutunut saattaa kokea asian toisin. Esimerkiksi halventava kuvan kommentointi voidaan laittaa eteenpäin vitsinä, mutta kommentin kohde kokee sen loukkauksena. Tekemätöntä ei saa enää tekemättömäksi, vaikka kommentin antaja myöhemmin katuisikin sanojaan. Nettikiusaamista ei aina mielletä yhtä vakavaksi kiusaamisen muodoksi kuin esimerkiksi koulukiusaaminen tai muu fyysinen kiusaaminen. Osa myös kiusaa netissä kostaakseen niille, jotka kiusaavat muualla. (Haasio 2013, 62) Verkossa kiusaamisen helppouden vuoksi kiusaajiksi saattavat ryhtyä myös sellaiset, jotka eivät tosielämässä kiusaisi muita. Netissä fyysisellä voimalla ei ole merkitystä ja siellä voi esiintyä muuna henkilönä nimimerkin turvin, tai tekaistulla henkilöllisyydellä. (Haasio 2013, 63)

Louie Stowellin nuorille suunnattu nettiopaskirja Oikealla tavalla online (2017, 60) on listannut muutamia nettikiusaamisen muotoja:

- Ilkeiden tai uhkaavien viestien lähettäminen
- Nolojen videoiden julkaiseminen toisesta

- Väärän profiilin luominen kiusaamis- ja huijaamistarkoituksessa
- Toisen henkilön tietojen tai tallenteiden julkaisu ilman asianomaisen lupaa
- Toisen herjaaminen pikaviestipalveluissa tai esimerkiksi pelisovelluksissa
- Osallistuminen ja kommentoiminen keskusteluketjuun, jonka sisältö on rasistinen, sukupuolivähemmistöjä loukkaava tai muuten toisia alentava ja loukkaava
- Epätoivottujen seksuaalisten viestien ja kuvien sekä ahdistelevien ehdotusten lähettäminen muille

Listaa tarkastellessa huomaa väistämättä, kuinka epäsovivasta ja vahinkoa aiheuttavasta toiminnasta on kyse ja useimmat nostavat mieleen rikosnimikkeitä. Haasio esittelee kirjassaan Koukussa nettiin (2016) edellisten lisäksi myös kiusaamisen uhrin kuvien manipuloimisen. Siinä kiusatun kasvat saatetaan liittää esimerkiksi alastomaan vartaloon ja kuvaa levittää laajastikin internetissä. (Haasio 2016, 36) Haasio mainitsee myös uuden, julman kiusaamisen muodon, jossa kiusatun pahoinpitely kuvataan ja videota jaetaan sosiaalisessa mediassa. Etenkään nuori kiusaaja ei välttämättä käsitä, että hänen toimintansa voi johtaa oikeudellisiin toimenpiteisiin. Kyseeseen saattaa tulla esimerkiksi kunnianloukkaus tai laitton uhkaus. Nuorten kohdalla huomioitavaa on 15 vuoden ikä, jonka saavuttaessaan nuori on rikosoikeudellisessa vastuussa toiminnastaan. (Haasio 2016, 37) Tätä ikää ennen nuoreen voidaan kuitenkin kohdistaa lastensuojelullisia toimenpiteitä, eli ilman seuraamuksia rikollisia tekoja tekevä nuori ei silti jää.

8 AIHEEN LAINSÄÄDÄNTÖÄ

Lainsäädäntö ohjaa toimintaamme ja se on luotu turvaksemme monessa mielessä. Tässä luvussa käymme läpi huoltajan oikeutta lukea lapsensa yksityisviestejä, rikosoikeudellisen vastuun ikärajaa sekä yleisimmät rikosnimikkeet, jotka voivat tulla vastaan sosiaalisessa mediassa toimiessa.

8.1 Lapsen yksityisviestien lukeminen

Huoltaja on vastuussa lapsensa terveydestä, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Mutta missä tilanteissa huoltajilla on oikeus lukea nuoren sosiaalisen median yksityisviestejä? Pitääkö huoltajan kysyä lupa viestien lukemiseen, tuleeeko nuorella olla todellinen hätä ennen kuin huoltajalla on oikeus katsoa viestejä?

Perustuslain 2 luvussa säädetään perusoikeuksista ja sen 10 pykälässä yksityiselämän suojasta. Pykälässä todetaan, että kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkamaton (Perustuslaki 731/1999). Sosiaalisen median viestit sisältyvät pykälässä mainittuihin viesteihin (Forss 2014, 31). Perustuslain 2 luvun 10 pykälän 4 momentissa säädetään, että ”lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä, turvallisuustarkastuksessa ja vapaudenmenetyksen aikana sekä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.” Viestinnän salaisuuden suoja ei ole mikään absoluuttinen oikeus (Forss 2014, 31).” Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatusta sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito.”

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983) 1 luvun 4 pykälässä säädetään huoltajan tehtävistä seuraavasti:

”Lapsen huoltajan on turvattava lapsen kehitys ja hyvinvointi siten kuin 1 §:ssä säädetään. Tässä tarkoituksessa huoltajalla on oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, koulutuksesta, asuinpaikasta, harrastuksista sekä muista henkilökohtaisista asioista. Ennen kuin huoltaja tekee päätöksen lapsen henkilökohtaisessa asiassa, hänen tulee keskustella asiasta lapsen kanssa, jos se lapsen ikään ja kehitystasoon sekä asian laatuun nähden on mahdollista. Päätöstä tehdessään hänen on otettava huomioon lapsen mielipide ja toivomukset. Huoltajan on kerrottava lapselle lasta koskevista päätöksistä ja muista lapsen elämään vaikuttavista asioista lapsen ikään ja kehitystasoon nähden sopivalla tavalla.”

Lastensuojelulaissa (417/2007) säädetään, että huoltajalla on vastuu lapsen hyvinvoinnista ja huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi siten kuin Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983) säädetään.

Lapsen viestintäsalaisuus on lähtökohtaisesti yhtä vahva kuin aikuisen (Sos-lapsikylä, 2019). Käytännössä tämä tarkoittaa, että alaikäisen viestejä ei voi lukea ilman, että lapsen kanssa on asiasta keskusteltu. Toisaalta tilanteissa, jossa huoltajalla on joki tieto siitä, että lapsi voi olla vaikeuksissa ja sosiaalisen median viesteillä on vaikutusta asiaan, voi huoltaja lukea viestit, vaikka pakolla. Tilanteessa tulee kuitenkin huomioida lapsen ikä ja kehitystaso sekä käsillä oleva tilanne. (Forss 2014, 32).

Marko Forss toteaa kirjassaan, että hänellä ei ole tiedossa yhtään tapausta, missä huoltaja olisi lukenut lapsensa viestit ja asiasta olisi tehty rikosilmoitus (Forss 2014, 33).

8.2 Rikosoikeudellinen vastuu

Suomen rikoslain (1889/39) 3 luvussa säädetään rikosoikeudellisen vastuun yleisistä edellytyksistä. Kolmannen luvun 4 pykälässä säädetään vastuukärrä ja syyntakeisuus. Suomessa rikosoikeudellisen vastuun ikäraja on 15 vuotta. Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksessä (KKO: 2010:77) on otettu kantaa siihen, täyttykö rikosoikeudellisen vastuun ikäraja 15-vuotissyntymäpäivänä. Korkein oikeus viittaa päätöksessään aiempiin Korkeimman oikeuden ennakkotapauksiin (KKO 1952 II 10 ja KKO 1964 II 84), missä on todettu, että henkilö, joka on täyttänyt rikoksentekopäivänä 18 vuotta, katsotaan tehneen rikoksen 15 vuotta täyttäneenä, ei 18 vuotta täyttäneenä. Näin rikosoikeudellinen ikäraja ei täyty vielä 15-vuotissyntymäpäivänä vaan siitä seuraavana päivänä. Korkein oikeus on ennakkopäätöksessään (KKO: 2010: 77) todennut, että henkilö A ei syylistynyt 15-vuotissyntymäpäivänään rikokseen, joista hänet oli aiemmin Seinäjoen käräjäoikeudessa tuomittu.

Alle 15-vuotias ei ole rikosoikeudellisessa vastuussa, mutta hänen osaltaan esitutkinnassa voidaan selvittää osallisuus asiaan. Lisäksi alle 15-vuotiaan osalta voidaan esitutkinnassa selvittää mahdolliset vahingonkorvaukset, omaisuuden takaisin saamista tai tarvetta lastensuojelullisille toimille. Alle 15-vuotiaan tapauksia tutkitaan rikollisena tekona. Poliisi tekee tapauksista aina lastensuojeluilmoituksen sekä ilmoittaa asiasta vanhemmille. Alle 15-vuotiaan rikoksen tekijän esitutkinta kuitenkin päätetään rikosoikeudellisen vastuun puuttuessa. (Poliisi 2020).

8.3 15–20-vuotias esitutkinnassa

15–20-vuotias rikoksentekijä katsotaan nuoreksi rikoksentekijäksi. Alle 18-vuotiasta edustaa esitutkinnassa hänen omat vanhempansa, huoltajat tai erikseen mainittu edunvalvoja, joilla on oikeus olla mukana asian hoidossa. Yleensä edustajat ovatkin läsnä esimerkiksi kuulusteluissa. Edustajien läsnäolo esitutkinnassa arvioidaan joka kerta erikseen. Alle 18-vuotiasta kohdellaan sen mukaan, minkälaiset edellytykset hänellä on asiaa itsenäisesti hoitaa. Lisäksi esitutkinnassa on usein

läsnä sosiaalitoimen henkilökuntaa, elleivät alle 18-vuotiaan omat edustajat pääse paikalle. (Poliisi 2020).

8.4 Sosiaalisen median rikosnimikkeet

Sosiaalisessa mediassa voi syyllistyä useampaan eri rikokseen. Selvitimme ja tutkimme mitkä rikosnimikkeet nousevat useimmiten esille sosiaaliseen mediaan liittyvässä rikollisuudessa. Käsittelemme edellä eniten esille nousseita rikosnimikkeitä pykälä- ja momenttikohtaisesti. Lisäksi kerromme hallitusten esitysten, korkeimman oikeuden ennakkopäätösten, kirjallisuudesta löydettyjen esimerkkien sekä internet-lähteistä löydettyjen esimerkkien avulla esimerkki tapauksia kustakin rikosnimikkeestä.

Suomen Rikoslain (39/1889) Rikoslain 17 luvussa säädetään rikoksista yleistä järjestystä vastaan ja luvun 18 pykälässä säädetään sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan tiedon levittämisestä. 17 luvun 18 pykälään on lisätty hallituksen esityksen mukaisesti, että yritys on rangaistava sekä määritetty lapsikäsite (HE 282/2010). Saman luvun 19 pykälässä säädetään sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidosta. Rikoslain 24 luvussa on säädetty yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta. Rikoslain 24 luvun 8 pykälässä säädetään yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä, 8 a pykälässä törkeästä yksityiselämään loukkaavan tiedon levittämisestä, 9 pykälässä säädetään kunnianloukkauksesta ja 10 pykälässä törkeästä kunnianloukkauksesta. Rikoslain 25 luvussa säädetään vapautteen kohdistuvista rikoksista ja luvun 7 pykälässä laittomasta uhkauksesta.

Rikosnimikkeistä on hyvä huomioida se, että yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen, törkeä yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen, kunnianloukkaus ja törkeä kunnianloukkaus ovat asianomistajarikoksia. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että syyttäjä ei saa nostaa syytettä, ellei asianomistaja, kansankielisesti uhri ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi. On syytä kuitenkin huomioida, että syyteoikeudesta on päätetty kyseisten pykälien osalta 24 luvun 12 pykälässä, että "Valtakunnansyyttäjä voi kuitenkin antaa määräyksen syytteen nostamisesta, jos rikos on tapahtunut joukkotiedotusvälinettä käyttäen ja erittäin tärkeä yleinen etu vaatii syytteen nostamista."

Myös laitton uhkaus on asianomistajarikos. Laittoman uhkauksen syyteoikeudesta on kuitenkin säädetty 25 luvun 9 pykälässä, että "Syyttäjä saa lisäksi nostaa syytteen laittomasta uhkauksesta, jos teko on kohdistunut henkilöön hänen työtehtävänsä vuoksi eikä rikoksentehtäjä ole saman työnantajan palveluksessa. Syyttäjä saa nostaa syytteen laittomasta uhkauksesta myös, jos teko on kohdistunut henkilöön hänen julkisen luottamustehtävänsä vuoksi".

YKSITYISELÄMÄÄ LOUKKAAVAN TIEDON LEVITTÄMINEN (RL 24:8)

Joka oikeudettomasti

1) joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai

2) muuten toimittamalla lukuisten ihmisten saataville

esittää toisen yksityiselämästä tiedon, vihjauksen tai kuvan siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, on tuomittava yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä sakkoon.

Yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei pidetä sellaisen yksityiselämää koskevan tiedon, vihjauksen tai kuvan esittämistä politiikassa, elinkeinoelämässä tai julkisessa virassa tai tehtävässä taikka näihin rinnastettavassa tehtävässä toimivasta, joka voi vaikuttaa tämän toiminnan arviointiin mainitussa tehtävässä, jos esittäminen on tarpeen yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi.

Yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei myöskään pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen rangaistavuutta tarkasteltaessa tulee tiedon olla aina totuudenmukaista (HE 19/2013 vp, 39). Teko tulee tehdä joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai muuten toimittamalla tieto, vihje tai kuva lukuisten ihmisten saataville esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tai suljetussa keskusteluryhmässä, jossa on useampi vastaanottaja (Forss 2014, 201). Hallituksen esityksen mukaan joukkotiedotusvälineiksi on perinteisesti katsottu lehdet, radio ja televisio, mutta tarkka rajaus ei ole välttämätön. Esimerkiksi yleisötilaisuus voidaan katsoa paikaksi, missä tieto levitetään lukuisten ihmisten saataville. (HE 19/2013 vp, 39, 40). Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen -pykälässä ei oteta tarkemmin kantaa, mitä tarkoitetaan ”lukuisilla ihmisillä”. Marko Forss toteaa kuitenkin kirjassaan, että henkilöitä tulee olla kymmeniä (Forss 2014, 201).

Esimerkiksi omat vanhemmat voivat syyllistyä yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämiseen kuvaamalla videon omista lapsista ja jakamalla tämän videon internetissä vapaasti muille katseltavaksi. Korkeimmassa oikeudessa on ollut esillä ennakkotapaus (KKO: 2018:81), missä toinen vanhemmista, A, on kuvannut videon, kun sosiaaliviranomaiset sekä poliisi tulevat hakemaan hänen kahta, tapahtuma-aikaan 9-vuotiasta, lasta kotoaan. Videolla selvisi, että lapsilla oli sosiaalihuollon

asiakkuus sekä lasten asuinpaikka. Tapahtuman jälkeen A toimitti videon henkilö B:lle, joka sumensi videolta lasten kasvot. Sumentamisen hyväksyi henkilö A sekä lasten äiti. Tämän jälkeen henkilö B julkaisi videon YouTube-sivustolla. Lapsen sosiaalihuollon asiakkuus on erittäin arkaluontoinen tieto ja tämä tieto oli videolta havaittavissa. Korkein oikeus toteaa, että videon julkaiseminen sellaisenaan, missä lapset ovat tunnistettavissa, videon pitäminen julkisesti nähtävillä yhdeksän kuukauden ajan sekä videon sisältö, lasten oikeudet ja muut olosuhteet huomioiden, on selvästi ylittänyt sen, mitä on pidettävä hyväksyttävänä. Näin ollen Korkein oikeus katsoi toisen vanhemmista, henkilö A:n sekä videon jakaneen henkilö B:n syyllistyneen toiminnallaan yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämiseen.

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen -pykälän toisen ja kolmannen momentin kohtia sovelletaan samaan tapaan, kuin edellä kunnianloukkauksen yhteydessä on käsitelty.

TÖRKEÄ YKSITYISELÄMÄÄ LOUKKAAVAN TIEDON LEVITTÄMINEN (RL 24:8 a)

Jos yksityiselämää loukkaavassa tiedon levittämisessä aiheutetaan suurta kärsimystä tai erityisen suurta vahinkoa ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Hallituksen esityksen mukaan törkeän yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä voitaisiin rangaista silloin, kun teko täyttää yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen 1 momentin kohdan, sekä täyttää törkeän tekemuodon ankaroittamisperusteet. (HE 19/2013 vp, 44).

Suurella kärsimyksellä viitataan kärsimyksen intensiteettiin, voimakkaaseen kärsimykseen. Se kuinka laajasti tieto on levitetty sekä levittämistapa sekä kärsimyksen pitkäkestoisuus voivat vaikuttaa kärsimyksen suuruuteen. Jotta syyllistyy törkeään tekemuotoon, tulee kärsimyksen olla huomattavasti suurempaa kuin yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisessä. Lisäksi teon tulee aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa. Erityisen suuri vahinko voi olla esimerkiksi taloudellista, työuran etenemisen hankaloituminen tai tiedon levittäminen vaikuttaa koulutusmahdollisuuksiin tai yhteiskunta-arvoon. (HE 19/2013 vp, 44). 7.10.2021 mennessä Suomessa ei ole vielä annettu yhtään Korkeimman oikeuden ennakkotapausta törkeästä yksityiselämään loukkaavan tiedon levittämisestä.

KUNNIANLOUKKAUS (RL 24:9)

Joka

1) esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, taikka

2) muuten kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla halventaa toista, on tuomittava kunnianloukkauksesta sakkoon.

Kunnianloukkauksesta tuomitaan myös se, joka esittää kuolleesta henkilöstä valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan kärsimystä ihmiselle, jolle vainaja oli erityisen läheinen.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna kunnianloukkauksena ei pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä, taiteessa taikka näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Kunnianloukkauksena ei myöskään pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Rikoslain 24 luvun 12 pykälän syyteoikeus kohdassa mainitaan, että syyttäjä ei saa nostaa syytettä kunnianloukkauksesta, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kunnianloukkaus on asianomistajarikos eli mikäli asianomistaja, kansankielellä uhri, ei tee asiasta rikosilmoitusta ja vaadi tekijälle rangaistusta, rikosta ei voida tutkia. Valtakunnansyyttäjä voi antaa määräyksen syytteen nostamiseen kunnianloukkauksesta, mikäli teko on tehty joukkotiedotusvälineitä käyttäen tai erittäin tärkeä yleinen etu sitä vaatii.

Eniten sosiaalisessa mediassa esiintyy kunnianloukkauksen kaltaisia rikoksia (Haaste, 2014). Kunnianloukkauksesta jätetään tuhansia rikosilmoituksia vuosittain (Yle 2014). Poliisille ilmoitettujen kunnianloukkausrikosten määrä on kasvussa vuosi vuodelta. Poliisin tietoon tulleet rikokset rikosryhmittäin ja -nimikkeittäin poliisilaitoksittain - tilastosta ilmenee koko maan osalta, että kunnianloukkauksia ilmoitettiin poliisille 4985 kappaletta vuonna 2018, 5297 kappaletta vuonna 2019 ja 6070 kappaletta vuonna 2020.

Sosiaalisella medially on iso rooli kunnialoukkausten määrän tuplaantuessa 2000-luvulla. Sosiaalisessa mediassa kynnyks kirjottaa loukkaavia viestejä voi olla alentunut. (Forss 2014, 187). Hallituksen esityksen mukaan kunnialoukkauksen kohteena voisi olla luonnollinen henkilö tai rajattu henkilöpiiri (HE 184/1999, 34).

Kunnialoukkaukseen voi syyllistyä ainoastaan, kun teko on tahallinen ja tekijällä on tekoa tehdessä loukkaamistarkoitus (Forss 2014, 189). Tahallisuuden arviointia sosiaalisessa mediassa voidaan joutua arvioimaan esimerkiksi sellaisessa tapauksessa, missä loukkaavaa kuvaa levitetään eteenpäin jossain sosiaalisen median kanavassa (Forss 2014, 190).

Kunnialoukkauksenpykälän 1 momentissa mainitaan valheellinen tieto tai vihjaus, joka on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle tai häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Valheellinen tieto tai vihjaus voi olla esimerkiksi väite siitä, että henkilö olisi syyllistynyt yleisesti halveksuntaa aiheuttavaan tekoon (Forss 2014, 191). Hallituksen esityksen 19/2013 mukaan vain valheellinen tieto tai vihjausten esittäminen voi tulla rangaistavaksi. Samaisen hallituksen esityksen mukaan väitteen totuudenmukaisuuden pitäisi olla jälkikäteen tarkistettavissa (HE 19/2013 vp, 45).

Esimerkiksi pelkästään kiusaamiskuvasta tykkääminen voi täyttää rikoksen tunnusmerkistön. Marko Forss kertoo kirjassaan esimerkin tapauksesta, missä Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus on antanut 15-vuotiaalle kiusaajalle tuomion kunnialoukkaamisesta. Kyseinen henkilö oli yhdessä muiden kanssa kiusannut 13-vuotiasta poikaa. He olivat kaataneet tämän sängylle, vetäneet tältä housut alas, teipanneet kädet, jalat, suun ja ottaneet tämän jälkeen kuvia. Kuvat oli laitettu Facebookiin ja tuomittu oli tykännyt toisen ottamasta kuvasta ja saattanut kuvan näin saataville omalle Facebook seinälle 150 kaverin nähtäville. 15-vuotias kuvan jakanut henkilö sai pahoinpitelystä ja kunnialoukkauksesta nuorena henkilönä 20 päiväsakkoa. Lisäksi hän joutui maksamaan uhrille korvauksia 700 euroa. (Forss 2014, 191).

Marko Forss toteaa kirjassaan, että hallituksen esityksen (HE 19/2013 vp) mukaan pelkkä vihjaus siitä, että on kuullut huhua jonkun tehneen alaikäiselle lapselle ikäviä juttuja, jonka on tavannut internetissä, voi täyttää kunnialoukkauksen tunnusmerkistön. Lisäksi Forss mainitsee, että samaisen hallituksen esityksen mukaan toisen terveydentilasta loukkaavan tiedon levittäminen, esimerkiksi tieto seksuaalisesta kyvystä, mielenterveysongelmista tai sukupuolitaudeista voi olla rangaistavaa, vaikka tieto ei olisi perätön. Kyseisiä väitteillä voidaan halventaa toista tahallisesti ja silloin kyse on muunlaisesta halventamisesta. (Forss 2014, 191,193).

Internetissä tapahtunut kunnialoukkauksen todistaminen on helppoa, koska pelkkä kuva asiattomasta kirjoituksesta riittää. Lisäksi riittää, että joku on nähnyt loukkaavan kirjoituksen ja mitä useampi sen on nähnyt, sen parempi tilanne on todistelun näkökulmasta. (Yle 2014)

Kunnianloukkauspykälän toisessa momentissa käsitellään kuolleen henkilön loukkaamista. Kuolleen henkilön loukkaaminen on rangaistavaa vain sellaisilla tapauksissa, kun henkilöstä esitetään valheellinen tieto tai vihjaus (Forss 2014, 194). Kärsivänä osapuolena voi olla leski, sukulaiset, avopuoliso, isä- ja äitipuoli tai esimerkiksi joissain tilanteissa pitkäaikainen työkaveri (HE 19/2013vp, 47).

Kunnianloukkauspykälän kolmannessa momentissa käsitellään henkilön menettelyä politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä, taiteessa taikka näihin rinnastetussa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. Hallituksen esityksen mukaan, jotta arvostelu on sallittua, sen tulee kohdistua henkilön poliittiseen toimintaan tai tieteenharjoittajan työhön. Arvostelun on kohdistuttava henkilön menettelyyn. Vaikka henkilön menettelyn arvostelu voidaan kokea henkilökohtaisesti loukkaavana, se on lähtökohtaisesti sallittua. Mitä enemmän arvostelu irtaantuu henkilön toiminnasta tai työstä ja kohdentuu henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, arvostelu aiheuttama halventaminen on sitä todennäköisemmin rangaistavaa. (HE19/2013 vp, 48).

TÖRKEÄ KUNNIANLOUKKAUS (RL 24:10)

Jos 9 §:n 1 momentissa tarkoitetussa kunnianloukkauksessa aiheutetaan suurta kärsimystä tai erityisen suurta vahinkoa ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on tuomittava törkeästä kunnianloukkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Korkein oikeus on antanut ennakkopäätöksen tapauksessa, missä henkilö A on kertonut useammalle henkilölle, että henkilö B on raiskannut hänet ja syyllistyi toiminnallaan törkeään kunnianloukkaukseen. Henkilö A oli tehnyt poliisille rikosilmoituksen raiskauksesta, mutta poliisi päätti olla jatkamatta esitutkintaa, koska poliisille ei esitetty sellaista tietoa, että poliisin olisi syytä epäillä rikosta. Henkilö A oli noin vuoden ajan levittänyt opiskelijakavereille tietoa, että henkilö B olisi raiskannut hänet. Tämän tiedon levittäminen on ollut omiaan aiheuttamaan B:lle suurta kärsimystä ja vahinkoa sekä väitteen levittyä henkilö B:tä kohtaan kohdistettiin halveksuntaa. Aiemmat tuomioistuimet katsoivat, että henkilö A:n kertoma on perustunut hänen omaan kokemukseensa. Väite seksuaalirikokseen syyllistymisestä on hyvin leimaava ja esittämisessä on noudatettava erityistä varovaisuutta. (KKO: 2021:45).

LAITON UHKAUS (RL 25:7)

Rikoslain 25 luvussa säädetään vapautteen kohdistuvista rikoksista. Luvun 7 pykälässä säädetään laittomasta uhkauksesta seuraavasti:

Joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, laittomasta uhkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Poliisin Rikostilastot nimikkeittäin, valtakunnalliset ja poliisilaitoskohtaiset luvut vuosina 2016–2020 tilastosta selviää, että poliisille tehtiin vuonna 2020 10 551 kappaletta rikosilmoituksia laittomasta uhkauksesta. Trendi on ollut nouseva vuodesta toiseen ja sosiaalisella medialla ja muilla viestivälineiden lisääntymisellä on ainakin osittainen vaikutus tähän (Forss 2014, 203). Esimerkiksi poliisille tehtiin vuonna 2019 rikosilmoituksia 9773 kappaletta kun taas vuonna 2018 tehtiin rikosilmoituksia 9186 kappaletta laittomasta uhkauksesta. (Rikostilastot nimikkeittäin, valtakunnalliset ja poliisilaitoskohtaiset luvut vuosina 2016–2020). Nousu rikosilmoitusten määrässä on merkittävä. Poliisi kirjasi laittomasta uhkauksesta 4000 kappaletta rikosilmoituksia vuonna 2000 (Forss 2014, 203).

Sosiaalisessa mediassa tehdyt uhkaukset ovat ongelmallisia, koska tunnistamistietojen hankkiminen ei aina onnistu ja uhka-arvion tekeminen voi olla vaikeaa (Forss 2014, 203).

Jotta laittoman uhkauksen tunnusmerkistö täyttyy, täytyy uhatulla olla perusteltu syy pelätä omasta tai toisen puolesta henkilökohtaisen turvallisuuden olevan vaarassa. Uhatulle tulee jäädä mielikuva, että uhkaaja on edes jollain tasolla uhkauksen kanssa tosissaan. Uhatun ei tosiasialisesti tarvitse siis pelätä henkensä edestä. Pelkääminen tulee olla subjektiivisen kokemuksen mukaan aiheellista. (Forss 2014, 204). Pilailumielessä tehty uhkailu tai, jos uhri kokee itse uhkauksen täysin turhanpäiväisenä pilana, laittoman uhkauksen tunnusmerkistö ei täyty (Forss 2014, 204). Toisaalta leikkiaseen nostaminen toista vastaan voi täyttää tunnusmerkistön. Sellainen leikkiase ei täytä tunnusmerkistöä, joka on heti havaittavissa leikkiaseeksi. (HE 94/1993 vp, 111).

Laiton uhkaus tunnusmerkistön mukaan uhkaus tulee tapahtua “nostamalla ase toista vastaan” tai “muulla tavoin uhkaa toista rikoksella”. Sosiaalisessa mediassa aseensa nostaminen on mahdoton. Muulla tavoin uhkaamalla voi sen sijaan olla mahdollista sosiaalisessa mediassa missä muodossa tahansa, esimerkiksi kuva, missä on aseella osoittelua, johon on lisättynä saatesanoja voi täyttää tunnusmerkistön. Sosiaalisessa mediassa tapahtuva muulla tavoin uhkaaminen voi olla video, viesti tai jokin muu. (Forss 2014, 203).

Laiton uhkaus on asianomistajarikos, eli syyttäjä ei saa nostaa syytettä, mikäli asianomistaja ilmoittaa rikosta syytteeseen pantavaksi (Rikoslaki 25:9§). Laittoman uhkauksen osalta syyteoikeuteen lisättiin lokakuun 2021 alusta alkaen kohta Hallituksen esityksen mukaisesti, että syyttäjä saa nostaa syytteen laittomasta uhkauksesta, jos uhkaus kohdistuu henkilöön tämän työtehtävän

vuoksi. Tyypillistä tällaista uhkailua kokevat esimerkiksi asiakaspalvelutehtävissä olevat ja heille uhkailu voi tapahtua fyysisesti työpaikalla. (HE 226/2020).

Uhkailu voi tapahtua myös irrallaan fyysisestä työpaikasta, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tai sähköpostitse. Hallituksen esityksessä mainitaan myös, että laittoman uhkauksen tunnusmerkistö täyttyy myös silloin, jos uhatulla on syy pelätä esimerkiksi oman perheen jäsenen turvallisuuden vaarantuvan. Tunnusmerkistö ei edellytä, että rikos, jolla uhataan, olisi välittömästi toteutettavissa. (HE 226/2020).

SUKUPUOLISIVELLISYYTTÄ LOUKKAAVAN TIEDON LEVITTÄMINEN (RL 17:18)

Joka valmistaa, pitää kaupan tai vuokrattavana taikka muulla tavoin tarjoaa tai asettaa saataville, pitää saatavilla, vie maasta, tuo maahan tai Suomen kautta muuhun maahan taikka muuten levittää kuvia tai kuvatallenteita, joissa sukupuolisiveellisyttä loukkaavasti todellisuuspohjaisesti tai todenmukaisesti esitetään

1) lasta,

2) väkivaltaa tai

3) eläimeen sekaantumista,

on tuomittava sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

(20.5.2011/540)

Yritys on rangaistava.

Mitä 17 §:n 2 momentissa säädetään, koskee myös tässä pykälässä tarkoitettua kuvaa tai kuvatallennetta.

Lapsena pidetään kahdeksaatoista vuotta nuorempaa henkilöä sekä henkilöä, jonka ikää ei voida selvittää mutta jonka on perusteltua syytä olettaa olevan kahdeksaatoista vuotta nuorempi. Kuva tai kuvatallenne on 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla todellisuuspohjainen, jos se on valmistettu tilanteesta, jossa lapsi on tosiasiallisesti ollut sukupuolisiveellisyttä loukkaavan toiminnan kohteena, ja todenmukainen, jos se erehdyttävästi muistuttaa valokuvaamalla tai muulla vastaavalla menetelmällä valmistettua kuvaa tai kuvatallennetta tilanteesta, jossa lapsi on sukupuolisiveellisyttä loukkaavan toiminnan kohteena. Todellisuuspohjaisen ja todenmukaisen määritelmiä sovelletaan vastaavasti 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa. (20.5.2011/540)

Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuva levittäminen pykälä on varsin kattava ja siinä mainitaan useita tekotapoja. Pykälää on myös päivitetty Hallituksen esityksen 282/2010 mukaisesti.

Hallituksen esityksen mukaisesti se, että ottaa kuvia alle 18-vuotiaasta lapsesta, ilman levittämistarkoitusta on jo itsessään rikos (HE 34/2004, 77). Lapsi voi myös kuvata itse itseään ja lähettää kuvan eteenpäin. Tällöin kuvan haltija syyllistyy kuvan hallussapitoon. Kuvan valmistajalla ei ole merkitystä tunnusmerkistön täyttymisen osalta, riittää että itse jakaa kuvaa eteenpäin. (Forss 2014, 277).

Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittämiseen vois syyllistyä, jos pitää kaupan tai vuokratavana taikka muulla tavoin tarjoaa tai asettaa saataville, pitää saatavilla, vie maasta, tuo maan tai suomen kautta muuhun maahan tai muuten levittää kuvia tai kuvatallenteita. Tällä kohdalla kateetaan sosiaalisessa mediassa tapahtuva jakaminen useammalle vastaanottajalle tai materiaalin laittaminen erille julkiseen tietoverkkoon (Forss 2014, 277).

Marko Forss kertoo kirjassaan kuvitellun esimerkin, jossa 16-vuotias poika on saanut 16-vuotiaalta tytöltä alastonkuvia ja lähettänyt myös omia alastonkuvia tytölle. Poika jakaa yhden kuvan sähköpostilla eteenpäin kaverilleen. Mikäli kuvan hallussapitoon on sekä tytön, että pojan suostumus, poika ei vielä tässä vaiheessa syyllisty rikokseen. Kaverilla, joka on vastaanottanut alastonkuvan ei kuitenkaan ole lupaa pitää kuvaa hallussaan, joten hän voi syyllistyä rangaistavaan hallussapitoon. Mikäli poika olisi lähettänyt yksittäisen kuvan WhatsAppilla useammalle vastaanottajalle, olisi tällöin rikoksen tunnusmerkistö täytynyt. (Forss 2014, 278).

Pykälän mukaan lapsena pidetään alle 18-vuotiasta sekä henkilöä, jonka ikää ei voida selvittää mutta jonka on perusteltua syytä olettaa olevan kahdeksatoista vuotta nuorempi. Se onko kuvassa alle 18-vuotias henkilö voi olla vaikeasti havaittavissa. Hallituksen esityksen mukaan olennaista on se, kuvassa on sellainen henkilö, jonka kehitys sukupuolista kypsyyttä on vielä kesken (HE 6/1997, 147). Ikäraja koskee kuvaus hetkeä. Oleellista on, että minkä ikäinen henkilö on kuvan otto hetkellä. (Forss 2014, 278).

Teinitytöt ottavat ja jakavat toisinaan itsestään selfieitä (peilin kautta tai jonkun toisen ottama kuva itsestä), joissa he ovat pukeutuneita vähissä vaatteissa eroottisissa asennoissa. Näissä kuvissa ei ole kyse sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasta materiaalista, jos henkilöllä on kuvassa edes alusvaatteet päällä. Kuitenkin, jos kuvassa ollaan alastomana tai yläosattomissa, voi kuvan tallentamalla syyllistyä rikokseen, mikäli kuvassa oleva henkilö on alle 18-vuotias, vaikka kuva olisi yleisesti saatavilla. (Forss 2014, 279).

Tässä pykälässä väkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, jossa yhdistyy sukupuolisiveellisyyttä esittävä materiaali sekä väkivalta (HE 6/1997, 147). Riisuminen ja sen yhteydessä tehty väkivalta riittävät

täyttämään tunnusmerkistön. Tällaiselta materiaaalilta edellytetään tietynlaista realismia, jotta osapuolten suostumuksesta tehtävät sekä leikkimieliset kuvaukset jäävät säännöstelyn ulkopuolelle. (Forss 2014, 280).

Hallituksen esityksen mukaisesti eläinteen sekaantuminen on tarkoituksellisesti kirjoitettu suppeaksi, jotta ainoastaan ihmisen eläimen kanssa sukupuoliyhteyteen rinnastettava toiminta olisi rangaistavaa (HE 6/1997, 148).

**SUKUPOULISIVELLISYYTTÄ LOUKKAAVAN LASTA ESITTÄVÄN KUVAN HALLUSSAPITO
(RL 17:19)**

Joka oikeudettomasti pitää hallussaan kuvaa tai kuvatallennetta, jossa 18 §:ssä tarkoitetulla tavalla sukupuolisiveellisyttä loukkaavasti esitetään lasta, on tuomittava sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvanhallussapidosta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidosta tuomitaan myös se, joka on maksua vastaan tai muuten sopimalla hankkinut pääsyn 1 momentissa tarkoitettuun kuvaan tai kuvatallenteeseen niin, että se on hänen käytettävissään tietokoneen tai muun teknisen laitteen välityksellä ilman laitteelle tallentumista.

Sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito tapaukset ovat sellaisia, missä kuvien haltija ei ole itse valmistanut kuvia, vaan on esimerkiksi ladannut ne itselleen internetistä tai joku on lähettänyt ne hänelle (Forss 2014, 281).

Todenmukaisessa kuvassa hyväksikäyttötilanteen tai lapsen ei tarvitse olla todellinen. Riittää, että kuvan aitoutta ei pysty varmuudella todentamaan. Maalausta tai piirrosta ei voi pitää totuudenmukaisena. (Forss 2014, 281).

9 LOPPURAPORTTI JA POHDINTA

Idea nuoriin liittyvästä opinnäytetyön aiheesta tuntui jo heti alkuun mielenkiintoiselta. Nuorille suunnattu ohjeistus ei koskaan voi mennä hukkaan, koska lapsi ja nuori tarvitsee toistoja oppiakseen asioita ja niiden painamiseksi mieleen. Halumme auttaa nuoria ymmärtämään ja tietämään asioita on kova, koska sillä tavalla voi ennaltaehkäistä pahempia mokia, joita nuori saattaa nuoruusvuosiensa tehdä.

Koska elämme yhteiskunnassa, jossa olemme miltei jatkuvasti tekemisissä toisten ihmisten kanssa, on toiset ihmiset otettava huomioon omassa toiminnassa. Hyvä käytös ei ole aina itseltään selvää, vaan kiusaaminen ja muu epäkunnioittava käytös toista kohtaan on valitettavan yleistä. Tällaista ilmenee niin nuorten kuin aikuistenkin kohdalla, mutta uskomme, että nuoriin vaikuttamisella on enemmän vaikutusta pitkässä juoksussa. Nuori on vasta elämänsä alussa ja hyvien tapojen oppiminen on ensiarvoisen tärkeää.

Lähtökohtamme opinnäytetyölle oli siis nuoret ja nuorten käytös. Tällä tarkoitamme vielä peruskouluikäisiä, murrosikäistä lasta. Kyseinen aika on haavoittuvaa aikaa ja tärkeä kehitysvaihe, jolloin on vielä mahdollista vaikuttaa nuoren tulevaisuuteen, niin hyvässä kuin pahassa. Murrosikäinen nuori ei vielä ymmärrä kaikkia oman toimintansa seurauksia, koska ei osaa ajatella tätä päivää pidemmälle. Niinpä mielestämme tuntui tärkeältä valistaa nuoria siitä, milloin käytös saa rikollisuuteen viittaavia vivahteita.

Opinnäytetyömme produkti muodostui Word-pohjalle tiiviiksi oppaaksi nuorille ja heidän huoltajilleen. Lähestymme oppaassa kunnollista käytöstä rikosnimikkeiden kautta, joka ohjaa nuoria käyttäytymään oikein somessa toisia kohtaan. Koska yläkouluikäinen nuori on rikosvastuun kynnyksellä, kerromme oppaassa selkokielellä mitä se tarkoittaa. Selitämme oppaassa seitsemän olennaista rikosnimikettä esimerkein, millaisella toiminnalla niihin on mahdollista syyllistyä. Oppaan loppuun olemme koonneet huoltajille tietopaketin yleisimmistä somealustoista sekä pienen somesnakirjan, jossa selitetään erityisesti nuorten somessa käyttämiä termejä ja kirjainyhdistelmiä. Vaikka osat on jaettu selkeästi nuorten osaan ja huoltajien osaan, voivat molemmat hyödyntää molempia osia tarpeensa mukaan. Tarkoituksena on, että vanhemmat saavat tietoa myös nuorille suunnatuista rikosnimikkeistä ja omasta osastaan. Nuorille todennäköisesti riittää heille suunnattu osa, koska he tuntevat sosiaalisen median alustat ja sometermit, toisin kuin heidän huoltajansa.

Koeponnistimme oppaan 15-, 18- ja 20-vuotiaalla nuorella sekä yhdellä aikuisella. Saimme heiltä hyviä vinkkejä ja parannusehdotuksia, joiden pohjalta muokkasimme opasta hiukan.

9.1 Haasteet ja hyödyt

Oppaan haasteena saattaa olla nuorten motivaation puute sen lukemiseen. Nuoren voi olla vaikeaa arvioida omaa käytöstään ja hän saattaa olla sitä mieltä, etteivät tämän kaltaiset ohjeistukset kosketa häntä. Erityisesti porukassa toimiessa nuori saattaa ajatella, ettei toiminnassa ole mitään väärää, koska muutkin tekevät niin. Murrosikäisten motivointi erilaisia ohjeita kohtaan voi muutenkin olla haastavaa. Siksi opas pyrkii olemaan ”helppo” tietoisuus, jotta tiedonjyvät jäisivät mieleen edes nopealla selailulla. Nuoria voi motivoida oppaan lukemiseen positiivisella lähestymistavalla, tyrkyttämättä väkisin, sekä tehdä selväksi, ettei nuorta jo valmiiksi syytetä jostakin. Opasta voi olla parasta tarjota ”tietokilpailuhenkiseltä” kannalta, jossa yritetään selvittää, onko nuorella jo valmiiksi tietoa asiasta.

Vaarana on myös, että opas hukkuu monien muiden oppaiden joukkoon. Kuten on jo aikaisemmin todettu, internetissä on lukuisia sosiaalisen median oppaita. Meidän laatima oppaamme eroaa niistä kuitenkin siten, että siinä on käsitelty rikosnimikkeet yksinkertaisine selityksineen, eikä opas ole puuduttavan pitkä ja vaikeaselkoinen. Oppaamme eroaa netissä olevista oppaista myös sillä, että se on mahdollista jakaa nuorille ja heidän huoltajilleen esimerkiksi koulupoliisin tai koulun välityksellä, tai vaikkapa tulostettuna erilaisissa tapahtumissa.

Oppaan etuja ovat sen selkeys ja visuaalisuus, mutta myös monikäyttöisyys. Vaikka opas on tarkoitettu tietyille ikäryhmälle, voi siitä olla hyötyä myös muille. Sosiaalisen median haitat ja siellä tehdyt rikokset voivat koskettaa ketä tahansa. Vaikka opas painottaa sitä, kuinka itse saattaa toimia väärin, sen avulla voi myös tunnistaa onko itse joutunut rikollisen toiminnan kohteeksi.

Koska oppaamme on sähköisessä muodossa, se on helppo jakaa. Sähköisyyden ansiosta se on myös päivitettävissä ja laajennettavissa ja siten kestää aikaa. Myös muu muokaus on mahdollista ja esimerkiksi otsikoita ja saatetekstejä vaihtamalla siitä voi saada sopivan tietopaketin muillekin ikäryhmille.

9.2 Itsearviointi

Opinnäytetyömme tavoitteena oli saattaa nuorille ohjeistusta siitä, kuinka käyttäytyä sosiaalisessa mediassa, ymmärtää rikosvastuu ja antaa tietoa myös heidän huoltajilleen. Lasten ja nuorten keskuudessa tapahtuu liikaa pahoja asioita sosiaalisen median välityksellä ja halusimme antaa panoksemme sen ongelman parantamiseen. Vaikka varmasti suuri osa tapahtumista rajautuu enemmän kiusaamisen puolelle, nuorten olisi ymmärrettävä kuinka vakavasta ja haavoittavasta asiasta on kysymys, ja kyseessä voi olla jopa rikollinen toiminta. Toivomme, että oppaamme voisi toimia edes pienenä muistutuksena niin nuorelle kuin nuoren huoltajallekin, että asiaan tulee kiinnittää huomiota.

Opinnäytetyömme on ollut mielenkiintoinen projekti. Kiinnostavan ja tärkeän aiheen ansiosta tietoa on ollut mielekästä etsiä, pohtia, arvioida ja kirjoittaa tekstiksi opinnäytetyöhön. Sometietoutta löytyy nykyään useassa muodossa ja se mahdollistaa monia tapoja tiedon keräämiseen. Lähdekriittisyyttä ei silti sovi unohtaa.

Aiheen rajaaminen 15-vuotiaisiin ja somessa tapahtuviin rikoksiin on ollut järkevä sen ajankohtaisuuden vuoksi. Myös nuorten valistaminen hyvään käytökseen toisia kohtaan on aina ajankohtaista. Nuorten on myös ymmärrettävä vastuunsa omasta käyttäytymisestään. Huoltajat ovat nuorten käyttäytymisen ja heidän somen käytön kanssa jatkuvasti tekemisissä, joten avustava tietopaketti myös heille on mielestämme hyvä ajatus.

Olemme käsitelleet opinnäytetyössämme sosiaalista mediaa ja siellä tapahtuvaa rikollisuutta nostaten esille rikosnimikkeet sekä nuorten psykologista kehitystä ja somekäyttämistä. Nuoren psykologinen kehittyminen liittyy mielestämme merkittävästi aiheeseen, koska sosiaalisessa mediassa tapahtuva kanssakäyminen muiden ihmisten kanssa ei mielestämme voi olla vaikuttamatta nuoren psykologiseen kehitykseen. Opinnäytetyö ei silti painotu liikaa psykologiaan, mutta nostaa esille merkittävimmät asiat aihepiiristä.

Yhteistyömme opinnäytetyön toteuttamisessa on ollut toimivaa, tasapuolista ja joustavaa. Olemme saaneet toisiltamme tukea ja ratkaisseet eteen tulleet kysymykset ja ongelmat yhdessä. Tavoitteemme on koko prosessin ajan ollut samanlainen. Sujuvan yhteistyömme ansiosta lopputulos on mielestämme onnistunut.

LÄHTEET

Aho, Sirkku 1996: Lapsen minäkäsitys ja itsetunto. Helsinki, Edita.

Cacciatore, Raisa; Korteniemi-Poikela, Erja; Huovinen, Maarit 2008: Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. Juva, WS Bookwell Oy.

Forss, Marko 2014: Fobban sosiaalisen median selviytymisopas.

Haasio, Ari 2016: Koukussa nettiin. Lapset, nuoret ja verkon vaarat. Viro, BTJ Finland Oy.

Haasio, Ari 2013: Netin pimeä puoli. Saarijärvi, Saarijärven Offset Oy.

Hakala, Juha T. 2004: Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. Helsinki, Gaudeamus.

Haluaisitko hyödyntää sosiaalista mediaa toiminnassasi? Pohditko, miten pääsisit alkuun ja ettet tekisi sellaisia mokia, jotka joku on jo tehnyt? Haluaisitko neuvoja ja apua omiin päivityksiisi? Tai jonkun hoitamaan koko some-kanavaasi? Luettavissa: <https://www.digitimantti.fi/somesimpukka-somehelmi>. luettu 7.10.2021.

HE 6/1997 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä jfujestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi.

HE 184/1999. Hallituksen esitys Eduskunnalle yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamista koskevien rangaistussäännösten uudistamiseksi.

HE 34/2004. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 282/2010 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle lasten suojelemista seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen hyväksymiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

HE 226/2020 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta.

Innowise, 2021: Sosiaalisen median tilastot ja käyttö Suomessa: Somekatsaus 04/2021. Luettavissa: <https://www.innowise.fi/fi/sosiaalisen-median-kaytto-suomessa-somekatsaus-04-2021/#&qid=1&pid=2>. ja <https://www.innowise.fi/fi/sosiaalisen-median-kaytto-suomessa-somekatsaus-04-2021/#&qid=1&pid=9>. Luettu 20.10.2021.

Jaari, Aini 2007: Kylliksi itselleni. Helsinki, Edita.

Juristi vastaa: Mistä rikoksesta voi olla kysymys, kun nuori jakaa luvatta videomateriaalia kavereidensa arkaluontoisesta toiminnasta? Luettavissa: <https://www.riku.fi/juristi-vastaa-mista-rikoksesta-voi-olla-kysymys-kun-nuori-jakaa-luvatta-videomateriaalia-kavereidensa-arkaluontoisesta-toiminnasta>. Luettu 1.11.2021.

Katso mitä teet somessa – jakokin voi olla rikos. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-7427618>. Luettu 6.10.2021.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010: Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Juva, WSOY.

KKO: 2010:77.

KKO: 2018:81.

KKO: 2021:45.

Käytöstavat somessa ja muissa verkkopalveluissa. Luettavissa: <https://www.digitimantti.fi/kaytostavat-somessa-ja-muissa-verkkopalveluissa>. Luettu 7.10.2021.

Laurea-ammattikorkeakoulu, 2015: Kunnolla somessa! Nuoret ja sosiaalinen media. Opas vanhemmille. Luettavissa: <https://docplayer.fi/5881033-Kunnolla-somessa-nuoret-ja-sosiaalinen-media-opas-vanhemmille.html>. Luettu 13.10.2021.

Mannerheimin lastensuojeluliitto: 12–15-vuotiaan kehitys. Luettavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/12-15-v/>. Luettu 6.10.2021

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018: Vanhemmille. 12–15-vuotiaan nuoren aivojen kehitys. Luettavissa: www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/12-15-v/nuoren-aivojen-kehitys. Luettu 6.10.2021.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2021: Vanhemmille. 12–15-vuotiaan nuoren persoonallisuuden kehitys. Luettavissa: www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/12-15-v/12-15-vuotiaan-personallisuuden-kehitys. Luettu 6.10.2021.

Mikä ihmeen Jodel? Tämä anonyymista somekanavasta pitäisi tietää. Luettavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/mika-ihmeen-jodel-tama-anonyymista-somekanavasta-pitaisi-tietaa/7234524#gs.elftv>. Luettu 1.11.2021.

Milloin uhkaus on laitton? Luettavissa: <https://www.kpflaki.com/post/milloin-uhkaus-on-laitton>. Luettu 15.11.2021

Nettipoliisi saa ilmoituksia kunnianloukkauksista päivittäin. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-7411643>. Luettu 6.10.2021.

Nuori rikoksentekijä. Luettavissa: <https://poliisi.fi/nuori-rikoksen-tekija>. Luettu 7.10.2021.

Poliisi saa paljon yh-tey-den-ot-to-ja so-me-häi-rin-näs-tä – katso miten toimia häi-rin-tä-ti-lan-tees-sa. Luettavissa: <https://www.kaleva.fi/poliisi-saa-paljon-yhteydenottoja-some-hairinnasta/1656941>, luettu 6.10.

Rikoksen setvimisestä somessa voi napsahtaa jopa sakkoja tai vankeutta. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-8207715>. Luettu 6.10.2021.

Saaranen-Kauppinen Puusniekka KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto, kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät. Luettavissa <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html>.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Tampere: Juvenes.

Someturva. Tiktok. Luettavissa: https://www.someturva.fi/some/tiktok_6211a5112c35bdc646328c4ce88a30fd. Luettu 22.10.2021

Sosiaalisen median säännöt. Luettavissa: <https://www.kiipula.fi/ammattiopisto/opiskelijalle/sosiaalisen-median-saannot>. Luettu 7.10.2021

Stowell, Louie 2016, suom. Sipilä, Anna-Reetta 2017: Oikeella tavalla online. Helsinki, Premedia.

Toimintaympäristö ja tilastot, Rikostilastot nimikkeittäin, valtakunnalliset ja poliisilaitoskohtaiset luvut vuosina 2016–2021. Luettavissa: <https://poliisi.fi/toimintaymparisto-ja-tilastot>. Luettu 5.10.2021.

Uteliaisuus voi tulla kalliiksi – lue nämä kolme tositarinaa oikeudesta, ennen kuin tutkit luvatta kumppanin puhelinta. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10942730>. Luettu 8.10.2021.

Väkivallan uhkaa työssä torjuttava tehokkaammin. Luettavissa: <https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22014/rikoksiaverkossa.html>. Luettu 6.10.2021.

LIITTEET

Liite 1. Käyttäytään somessa! Opas yläkouluikäisille ja huoltajille.